

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Adéla Pašková

Kouzelnice: Celestina a Claudina

Magicians: Celestina and Claudina

Praha 2023

Vedoucí práce: Doc. Juan Sánchez, Ph.D.

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé závěrečné práce, Doc. Juanovi Sánchezovi, Ph.D., za skvělou spolupráci, ochotu a věcné připomínky.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 22. července 2024

Adéla Pašková

Klíčová slova (česky)

Magie, kouzelnictví, Celestina, inkvisice, čarodějnice, Fernando de Rojas,

Klíčová slova (anglicky):

Magic, sorcery, Celestina, inquisition, witch, Fernando de Rojas

Anotace (česky)

Téma této bakalářské práce bude zaměřená na magii a kouzelnictví v díle *La tragicomedia de Calisto y Melibea* od Fernando de Rojas a bude porovnávat rozdíly mezi dvěma kouzelníci: Celestinou a její učitelkou, Claudinou. Pro snazší pochopení tématu, bude vysvětlen rozdíl mezi čarodějnictvím a kouzelnictvím a také se objeví popis doby, ve které dané dílo vznikalo.

Anotace (in English):

The topic of this bachelor work will be focused on the theme of magic and sorcery in *La tragicomedia de Calisto y Melibea* by Fernando de Rojas and will compare the differences between two magicians: Celestina and her teacher, Claudina. For easier understanding of the topic it will be explained the difference between magic and sorcery and there will also appear a description of the period when the piece was written.

Abstrakt (česky)

Tahle práce se bude podrobněji zaměřovat na téma magie ve studovaném díle a bude se snažit prokázat či vyvrátit její přítomnost. Následně bude vysvětlena problematika rozdílu mezi čarodějnictvím a kouzelnictvím. Se zmíněnou částí bude souviset i otázka, zda Celestina a Claudina kouzlí nebo čarují. Všechny tyto otázky budou zkoumány prostřednictvím porovnání minimálně dvou studií, které se budou snažit přiblížit dané téma.

Během zkoumání Celestiny a její mentorky budou hrát důležitou roli popisy jednotlivých postav. Před tím bude zmíněno, odkud může postava Celestiny pocházet.

Abstract (in English):

This work will focus more in detail on the theme of magic in the studied work and will try to prove or disprove its presence. Later, It'll be explained the issue of difference between sorcery and witchcraft. With the mentioned part will relate a question if Celestina and Claudina practice sorcery or witchcraft. All those questions will be studied via comparison of at least two studies that will try to describe given topic. During the examination of Celestina and her mentor, the description of the individual characters will play an important role. Before that it will be explained where did the character of Celestina come from.

Obsah

1. Úvod	8
2. Historický kontext.....	9
2.1 Uvedení díla a katoličtí králové	9
2.2 Dějiny magie	10
3. Magie	14
3.1 Je magie v díle skutečně přítomná?.....	15
3.2 Jak ovlivnil démon postavy?.....	24
4. Zobrazení (ženských) postav ve středověké literatuře	31
5. Kouzelnictví a čarodějnictví.....	33
6. Celestina.....	35
7. Claudina	46
8. Závěr.....	49
9. Shrnutí	50
10. Resumen.....	51
11. Zdroje.....	53

1. Úvod

Tahle bakalářská práce bude zaměřená převážně na studii magie v díle *La Celestina* od Fernanda de Rojase. Se uvedenou studií však jde ruku v ruce další otázka, která je zaměřena na kouzlení a čarování. Zmíněné problematiky vyvolávají mezi různými studii velké spory, protože každá z nich se dívá na dílo z jiného úhlu pohledu a postupně docházejí k jiným výsledkům.

Jeden z hlavních problémů nastává již v otázce, zda se nadpřirozené síly v díle skutečně vyskytují či nikoliv. Jedni významní literární kritici tvrdí, že žádné nadpřirozené síly v průběhu děje nejsou, kdežto druzí se snaží prokázat pravý opak. Tahle závěrečná práce zkusí prostřednictvím porovnávání různých teorií dokázat, že byla zápleтка v knize ovlivněná kouzlem, které seslala Celestina na nebohou dívku.

S objevením magie se pojí vznik následujícího problému, jehož hlavní náplň bude zajímat se o to, zda jsou Celestina a Claudina kouzelnice nebo čarodějnice. Pro snazší pochopení tématu bude prezentován historický kontext, který by měl pomoci vytvořit si detailnější obrázek období, ve kterém dílo vznikalo. Zároveň může posloužit i jako jeden ze způsobů, jak se přiblížit ke zmíněným postavám v knize. Během snahy o vyřešení téhle problematiky se tahle práce bude snažit prokázat, že by se mělo obě postavy považovat spíše za kouzelnice. Výsledek by měl být dosažen pomocí popisu obou postav a následného porovnávání teorií, které v sobě nesou různé informace o kouzelnictví a čarodějnictví.

Tahle práce by měla posloužit jako jedna z možných interpretací významného díla od Fernanda de Rojase, které v sobě beze sporů ukrývá spousta tajemství a je možné si toho všimnout už pouze v oblasti kouzel a magie. Je však možné, že kvůli povaze díla nebude možno jednoznačně podpořit nebo naopak popřít některé z uvedených problematik.

2. Historický kontext

Kapitola, která se bude zabývat obdobím, ve kterém studované dílo vznikalo bude dále rozdělena. V první část bude zaměřena na informace o díle a na stručné shrnutí dějin v 15. století. Ve druhé se bude blíže hovořit o magii.

2.1 Uvedení díla a katoličtí králové

Jak je známo *La tragicomedia de Calisto y Melibea* od Fernanda de Rojase později též známé jako *La Celestina* pojmenované podle významné postavy z knihy je jedno z nejvýznamnějších a nejznámějších děl španělské literatury. Poprvé bylo vydáno na přelomu 15. a 16. století ve třech edicích, které mezi sebou nesly určité rozdíly. První edice pochází z roku 1499 z Burgosu, druhá byla vytištěna v roce 1500 v Toledu a od té původní se lišila pouze tím, že měla úvodní stranu, ve které se nachází dopis od autora. Poslední (třetí) edice byla vydána o rok později v Seville a na té už jsou provedeny větší změny. Původně se dílo skládalo z 16 jednání a žánrově spadalo do komedie, ale v této poslední verzi nalezneme o 6 jednání více a žánr se z komedie změnil na tragikomedii.¹

Jaké byly nejvýznamnější události během epochy, ve které dílo vznikalo? Ve stejnou dobu v Evropě proběhla spousta změn a lidé před začátkem 16. století začínali cítit, že doba, ve které žijí, se začíná pomalu postupně měnit a všechny tragédie, které se staly v minulém století (hladomor, války a pandemie) už neměly na společnost tak strašlivý dopad. Nechce se tím však říct, že by tyto problémy mávnutím kouzelného proutku vymizely, jenom už neměly tak silný vliv na tehdejší obyvatelstvo díky pokrokům v oblasti zemědělství, ekonomie a školství.

Bylo možné vidět, jaké změny proběhly v Evropě, ale jak na tom bylo tehdejší Španělsko? Ke konci 15. století se nacházelo roztržštěné na několik menších království, která se vytvořila po znovudobytí Pyrenejského poloostrova křesťany. Během tohoto období byla posílena křesťanská moc na poloostrově, protože se uzavřel sňatek mezi Isabelou Kastilskou a Fernandem Aragonským, který spojil dvě významná království a katolická víra se zdála být mocnější než kdy předtím.²

¹ Úvod v Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. str. 19-20

² Contreras, Jaime, *Historia de la Inquisición Española (1478-1834)*. Arco Libros, S. L., 1997. ISBN: 84-7635-269-7. str. 7-9

2.2 Dějiny magie

Jak již bylo nastíněno, praktikování nadpřirozených sil sahá až do dávné historie pravěku a v téhle době magie byla často spojována s náboženstvím. Existují však i teorie, které se domnívají, že magie pochází ze Středního východu či Egypta odkud existují záznamy o studiích okultních věd, ale nesmí se opomíjet fakt, že podobný způsob myšlení lze nalézt i v pohanské Evropě. Odkud pocházejí nadpřirozené síly určit nelze, ale je možné dohledat první zmínky o pronásledování mágů, které sahají až do starověkého Říma a za používání magie je čekal trest smrti.

Katarská víra měla svůj vlastní pohled na demony. Tvrdili, že Satan byl ten, jež stvořil svět a to skrývalo některé problémy. Pokud by to tak skutečně bylo, tak by to znamenalo jediné – všechno na zemi je d'ábelského původu. Je možné, že právě z tohoto pohledu na demony pochází začátek pronásledování čarodějnic, protože pokud se přijme myšlenka, že démon byl ten, kdo stvořil svět může se ho vlastně pokládat za „Boha“ a může být uctíván určitou skupinou lidí, a právě z toho byly později čarodějnice nařknuty.³ Bylo to však to jediné, co přispělo k pronásledování?

O zmíněné téma se zajímal už svatý Tomáš, který byl přesvědčen o existenci magie a jediné, co v té době bylo popíráno ortodoxní vírou byly informace, že magie je vlastnost, kterou má někdo už od narození. Podobně byl odmítán fakt, že je možné se ke zmíněnému druhu moci propracovat pomocí studií. Ve stejnou dobu se začíná objevovat již zmíněný úhlem pohledu, ve kterém jsou čarodějnice pouze oklamány démonem a ve skutečnosti žádné schopnosti nemá a možná tady je možné narazit na vznik označení pro kouzelnice nebo čarodějnice *burladora* či *burlada*.⁴

S tím souvisí objevení nového způsobu myšlení, který se domnívá, že d'áblové mají moc pohrávat si s realitou a prostřednictvím iluzí lidem vnutit obrázek, který oni sami chtějí, aby viděli. Podobně jsou poblouzněné i čarodějnice, které jsou jimi taktéž oklamány a nejsou si plně vědomy toho, co dělají.⁵

³ Sánchez Fernández, Juan A (2012). *La tesitura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1918-7. str. 117-119

⁴ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 246-247

⁵ Sánchez Fernández, Juan A (2012). *La tesitura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1918-7, str. 117-118

Výše uvedená teorie však nemusí být jediný důvod, který zapříčinil počátky pronásledování čarodějnic, i když je velmi pravděpodobné, že k tomu alespoň částečně přispěla. Zmínky o čarodějnicích se ve středověku objevují ke konci 11. století, kdy bylo odsouzeno několik žen, které údajně zapříčinily vznik epidemií a dopustily se i jiných závažných činů, které jsou úzce spjaty s nejrůznějšími tragédiemi.⁶ Avšak ne všude se k ženám s nadpřirozenými schopnostmi přistupovalo stejně. Například v Maďarsku odmítli uvěřit, že se takové bytosti na světě opravdu vyskytují, jinde si vymýšleli různé způsoby, jak prověřit, zda se opravdu jedná o čarodějnice či nikoliv.⁷

Je zajímavé, že tvrzení, že se mezi obyčejnými lidmi vyskytují i takoví, jež mají nadpřirozené schopnosti, pochází z kolektivního myšlení tehdejšího obyvatelstva, protože velká většina lidí si myslí, že pronásledování rozpoutala inkvizice, ale pravdou je, že už se tyhle myšlenky se objevují dávno před tím. Co ale bylo tak znepokojivého na čarodějnictví? Lidé věřili, že tyhle magické schopnosti slouží k tomu, aby postupně zničily společnost, ale to není vše. Čarodějnice mohly ublížit různými způsoby všem živým bytostem.

Navíc o zmíněných stvořeních kolují zvěsti, že se živí lidskou duší, jejich schopnosti jim umožňují létat a účastní se tajných setkání s ostatními čarodějnicemi na předem domluveném místě, na kterém provádějí různé rituály, během kterých hrály důležitou roli lidské oběti. To církev nemohla nechat stranou a začala se o dané téma více zajímat. Vedle zmíněných bytostí existovali i jiné, které dokazují, že ne všechny bytosti obdařeny výjimečnými schopnostmi musely nutně spadat pod zmíněnou kategorii, na světě se totiž vyskytují i takové, které nebyly považovány za kruté. Jednalo se například o víly.⁸

Později, během 14. století, církev začala nahlížet na tohle téma z jiné perspektivy možná kvůli nepokojům, které tyto nadpřirozené bytosti vyvolávaly mezi tehdejším obyvatelstvem. Koneckonců ve stejném století se začíná poprvé objevovat zmínka o skupině lidí, která se pravidelně schází, aby vyjádřila svou oddanost démonovi,⁹ ale to nemusí být jediný faktor, který ovlivnil vnímání tehdejšího obyvatelstva. Jak již bylo zmíněno středověké obyvatelstvo si procházelo těžkým obdobím a snažilo se najít odkud pochází různé tragédie,

⁶ Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. str. 133

⁷ Tamtéž, str. 133

⁸ Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. str. 133-134

⁹ Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. str. 135

které jej postihly.¹⁰

Určité vlastnosti, které se přisuzovaly čarodějnicím, zůstaly v průběhu času téměř beze změny a dodnes je vnímáme velmi podobně. Tyto nebezpečné bytosti mohly ubližovat jiným, jak se jim zlíbilo, mohly změnit svoji lidskou podobu na zvířecí, ale podle teologů se jednalo pouze o iluzi. Výše zmíněná definice o ženách, které mají nadpřirozené schopnosti podle teologů nesla určité problémy a tím nejdůležitějším byl fakt, že uměly létat, ne pouze jejich duše, kterou měl démon oddělit od těla, ale také samotné tělo. To podle nich nebylo možné, protože duše by musela opustit tělo a následně se do něj opět vrátit. Tento fenomén se zdá být nereálný, protože bychom ho mohli vnímat jako proces znovuzrození. Myšlenka, že se pořádají tajná noční setkání čarodějnic pochází už od pradávna, ale tvrzení, že takhle setkání probíhají za doprovodu mocné mýtické bytosti je novinkou, kterou si vymysleli teologové.

Postupem času se daným tématem nezabývali pouze teologové a až do 18. století se o démonech a jejich schopnostech vyučovalo na evropských univerzitách, protože lidé velmi často nebyli schopni najít logické příčiny některých jevů a snažili se najít odpovědi na jejich otázky v něčem, co předčí přirozené síly. Právě proto byla postava démona pro filozofy v 15. a 16. století esenciální k vysvětlení, jak fungují přírodní jevy. Je však zajímavé, že inkvizice se o čarodějnictví příliš nezabývala, a to i navzdory tomu, jak populární byla témata, která s ním souvisejí.¹¹

V jakém období je možné se setkat se vznikem inkvizice, která by se zabývala čarodějnictvím? Počátky Španělské inkvizice lze vystopovat do 15. století a je možné, že se zrodila z papežské inkvizice, která byla přítomna v jiných státech.¹² Ve stejném století se objevují první zmínky o *aquelarres* a také bylo vydáno přibližně 28 děl, která pojednávala o ženách s nadpřirozenými schopnostmi a je zajímavé, že byla publikovaná zhruba ve stejné době, ve které byla publikována první edice *La Celestina*.¹³ Mimo jiné byl také vydán *Malleus maleficarum*. Jednalo se o souhrn teorií, které nabízely nový pohled na čarodějnice popírající tvrzení předchozí doktríny, ve které se uvádělo, že démon by mohl používat

¹⁰ Sánchez Fernández, Juan A (2012). *La tesisura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1918-7. str. str. 120

¹¹ Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. str. 135-136

¹² Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. Informace na str. 142

¹³ Pueyo Zoco, V. M. (2019). El escándalo de La Celestina: magia y acumulación primitiva en la España del holocausto (1486-1507). str. 46

nadpřirozené síly kdykoliv, a to dokonce i bez pomoci prostředníka. Kromě toho se snažil dokázat, že čarodějnice opravdu mohly zasahovat do milostného vztahu. Většinou jej však měly zničit, ale byly schopny i v někom probudit velmi silný pocit lásky u člověka, který se měl stát jeho terčem a tohle kouzlo je též známo jako *philocaptio*. Díky téhle vlastnosti se velmi často pojila dohromady slova „čarodějnice“ a *alcahueta*.¹⁴

Nyní však blíže k tomu, jak byly ženy obdařené nadpřirozenými schopnostmi vnímány. Ze začátku se k čarodějnicím přistupovalo přísně a ženy, které byly nařknuty z praktikování magie byly upáleny, ale o něco později proběhly reformy, které měly zmírnit tresty. Například se měl znova prověřit případ, ze kterého byly obviněny a zjistit, zda pro něj neexistuje logické vysvětlení. Těchto změn proběhlo v dané oblasti více a všechny přispěly k tomu, aby se ve Španělsku výrazně snížil počet obětí. Ovšem existovaly i případy, které trestu smrti neunikly. V 17. století se inkvizice opět začala více zajímat o lidi s nadpřirozenými schopnostmi a počet obviněných a následně upálených (převážně) žen rapidně vzrostl a mohlo to vyústit v strašlivou tragédii, ale díky studiím inkvizitora Salazara se podařilo zmírnit následky. V těchto dokumentech se příliš nezmiňuje o démonologické povaze čarodějnictví a navíc tvrdí, že dříve se o těchto smyšlených bytostech nemluvílo, dokud se nezačaly objevovat v literárních textech. Jeho studie se postupně rozšířily po celém španělském území a inkvizice nakonec byla nucena zrušit trest, který nařizoval pálení čarodějnic.¹⁵

¹⁴ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 249-250

¹⁵ Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, ISSN 1540-5877. str. 142-144

3. Magie

Před tím, než bude podrobněji prozkoumána otázka magie v díle, je zapotřebí definovat zkoumaný pojem. Podle Španělské královské akademie termín nese následující charakteristiky:

„Arte o ciencia oculta con que se pretende producir, valiéndose de ciertos actos o palabras, o con la intervención de seres imaginables, resultados contrarios a las leyes naturales.“¹⁶

Existují však i jiné definice, které na dané téma nahlíží z jiného úhlu pohledu a popisuje jej jinak, ale i tak lze mezi nimi najít společné rysy. Všechny směřují k myšlence, že magii lze považovat za něco speciálního, protože občas nelze zcela rozlišit realitu od představitosti. Také se jedná o něco, co není v souladu s přírodními zákony. Magii však nelze zkoumat pouze prostřednictvím literárních textů, ve kterých působí jako něco, co se opravdu může stát, nýbrž se na dané téma dá pojmout i z historického hlediska, protože lidé dříve věřili v existenci něčeho, co předčilo přírodní síly a je velmi pravděpodobně, že takové myšlení získali právě díky knihám. V dnešní době je nám už jasné, že nic takového neexistuje a v téhle práci bude na zmíněné téma nahlíženo skrze literaturu, ve které se vytvořilo jako výplod něčí fantazie a zároveň je to jediné místo, kde se setkáme s magií a jejími základními charakteristikami.¹⁷

Podle studie, kterou sepsal Sánchez Fernández, na světě existují dva druhy magie: bílá a černá. S tou první se setkáme převážně v období renesance, ale s rostoucí tendencí pokládat démona za stvoření bez jehož pomoci není možné praktikovat nadpřirozené síly, se objevuje černá magie.¹⁸ Ale jak to souvisí se studovaným dílem?

Jak už bylo řečeno, na světě existují dva druhy magie a v díle *La Celestina* je možné narazit na nejednoznačnost ohledně používání nadpřirozených sil. V jednu chvíli se zdá, že Celestina používá bílou magii, ale poté narazíme v knize na démona, který je základní rozlišující rys při používání té černé. Je možné, že právě díky nejistotě, kterou vyvolává zmíněný termín, se někteří lidé rozhodli studovat dílo pouze z realistického hlediska anebo se

¹⁶ Real Academia Española. Diccionario de la lengua española. Dostupné z <https://dle.rae.es/>

¹⁷ Ferrera-Lagoa, Alberto. Muchos días son passados...» Magia y concepción del tiempo en La Celestina. Online. *Celestinesca*. 2020 (vol. 44) . ISSN 0147-3085. str. 110-112

¹⁸ Sánchez Fernández, Juan A (2012). *La tesitura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1918-7. Informace na str. 118

řídili tím, že je nemožné, aby se něco nadpřirozeného skutečně stalo.¹⁹

3.1 Je magie v díle skutečně přítomná?

I přesto, že je v díle jasně viditelný vztah s nadpřirozenem, novodobější studie se na dílo koukají z jiné perspektivy a negují, že by magie měla v díle nějaký vliv na vyvíjející se děj. Dva hlavní představitelé, kteří mají opačné názory jdou: P. Russell, jež tvrdí, že magie je v díle přítomna, zatímco Lida de Malkiel tvrdí pravý opak. Postupem času však začaly vznikat teorie, které slouží jako kompromis mezi uvedenými teoriemi.

Lida de Malkiel ve své studii uvádí, že v díle *La Celestina* hraje velmi důležitou roli čas, který během děje uplynul a snaží se tím prokázat realistický pohled na knihu od Fernanda de Rojas. Už ve třetím aktu je možné najít zmínku o tom, že má Sempronio poněti o tom, že čas pouze nestojí na místě, ale plyne a vezme s sebou všechno dobré i špatné.

„El mal y el bien, la prosperidad y adversidad, la gloria y pena, todo pierde con el tiempo la fuerza de su acelerado principio. Pues los casos de admiración, y venidos con gran deseo, tan presto como pasados, olvidados.“²⁰

Sempronio však není jediná postava, která si plně uvědomuje prchavou povahu času. zpozorovat například i u Celestiny, která ve své promluvě zmiňuje, že lidská krása je něco, co v průběhu času mění a je nestálá.²¹

„pero ¿quién te podría contar, señora, sus daños, sus inconvenientes, sus fatigas, sus cuidados, sus enfermedades, su frío, su calor, su descontentamiento, su rencilla, su pesadumbre, aquel arrugar de cara, aquel mudar de cabellos su primera y fresca color, aquel poco oír, aquel debilitado ver, puestos los ojos a la sombra, aquel hundimiento

¹⁹ Severin, Dorothy Sherman. "Celestina and the magical empowerment of women." *Celestinesca*, vol. 17, no. 2, 1993 str. 9-10

²⁰ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 114

(„Zlo i dobro, štěstí i neštěstí, sláva i bolest, všechno ztrácí časem sílu svého prudkého začátku. Nač se těšíme a po čem velice toužíme, na to zapomenem tak rychle, jak to pomine.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 108

²¹ Lida de Malkiel, María Rosa, *La originalidad artística de La Celestina*, Buenos Aires, Eudeba, 1962. str 169

de boca, aquel caer de dientes, aquel carecer de fuerza, aquel flaco andar, aquel espacioso comer?“²²

I přesto, že obě postavy pohlížejí na čas z trochu odlišné perspektivy, oba jsou si jisti jeho základní charakteristikou – plyne a postupně s sebou vezme vše, co člověk má. Díky jejímu zkoumání zjistila, že je možné se v díle setkat s nějakými časovými nesouvislostmi, které jsou v průběhu děje ukryty pod nevyjádřenou dobou určitého časového úseku.

Autor si hraje s časem a vytváří pro každou scénu nový, možná za účelem, aby celý děj působil věrohodněji. Podle Lidy de Malkiel se navíc v díle nachází čas, který není čtenářům jasně popsán, ale je možné si jej všimnout. Tento implicitní čas lze najít v průběhu děje několikrát. Například ve čtvrtém jednání Melibea, jakmile zaslechla zmínku o Calistovi, zavzpomíná na jejich první setkání, a je možné si všimnout, že jejich setkání možná proběhlo i dřív. V šestém jednání Calisto vypráví o ženě, která ho na první pohled okouzila a uvádí, že tu samou ženu vídá už delší dobu v jeho snech. Od Calistova vyznání by tedy mohla uplynout delší doba a bylo by pak možné vysvětlit změnu chování u Melibey, která by nakonec nebyla tak náhlá, jak se na první pohled zdá.²³

MELIBEA. „Muchos y muchos días son pasados que ese noble caballero me habló de amor.“²⁴

CALISTO. „Entre sueños la veo tantas noches.“²⁵

²² Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání IV, scéna V, str. 134

(„Ale kdo by ti, paní, mohl vypovědět nesnáze stáří, jeho nevýhody, jeho lopoty, jeho starosti, jeho choroby, jeho chlad, jeho horkost, jeho nespokojenost, jeho nevrlost, jeho truchlivost, vrásky v obličejí, šedivění vlasů z původní svěží barvy, nedoslýchavost, slabý zrak, vpadlé oči, zapadlá ústa, vypadávání zubů, nedostatek síly, vratkou chuť, zdlouhavost v jídle?“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 127-128

²³ Lida de Malkiel, María Rosa, *La originalidad artística de La Celestina*, Buenos Aires, Eudeba, 1962. str. 173-175

²⁴ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0, jednání X, scéna III, str. 241

(„Mnoho a mnoho dní uplynulo, co se mnou ušlechtilý kavalír mluvil o lásce.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání X, str. 247

²⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VI, scéna II, str. 169

(„Ve snách ji vidím po tolik nocí.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. jednání VI, str. 167

Je pravděpodobné, že ve zmíněných příkladech se jedná o pouhé zveličování situace, protože je možné, že Melibea se již stihla do Calista zamilovat a ve skutečnosti se nemusí jednat o delší časový úsek, který se ale poblouzněným mládencům může zdát jako věčnost.

Během první návštěvy stařenky u Melibey doma jí tvrdí, že Calisto trpí bolestí zubů, která údajně přetrvává osm dní („ocho días, señora“)²⁶. Lida de Malkiel z toho tedy usuzuje, že uplynul delší časový úsek mezi setkáním Calista a Melibey. Tady by bylo možné najít dostatečný prostor navíc, během kterého se měla stihnout mladá žena do Calista zamilovat a to bez pomoci magie.²⁷

Bolest zubu ale byla vymyšlená, je tedy možné, že si stařenka vybrala tuhle lež, aby sloužila jako metafora pro bolest, kterou mladík cítí poté, co ho Melibea odmítla.

Lida de Malkiel prosazuje i další úvahy, které se snaží prokázat nepravdivost magie v díle. Tvrdí, že se objevují jisté nejasnosti, které souvisí s daným tématem. Například se nikde nenachází zmínka o tom, jak se Pármeno dozvěděl o tom, že Calisto trpí neopětovanou láskou. Také se nikde neuvádí moment, ve kterém byl obeznámen s tím, že Sempronio pomůže svému pánovi. I přesto že se v díle dají najít různé mezery související s plynutím času, které nejsou čtenáři explicitně vyjádřeny, ale zároveň se nedá říci, že by bránily pochopení díla jako celku a ani se nezdá, že by byly esenciální k vysvětlení proč mladá dívka z ničeho nic změnila názor na mladíka, kterého původně odmítla.²⁸

Na závěr je tedy nutno zmínit, že se zdá, že na vtahu dvou hlavních postav je něco zvláštního a neobvyklého, co se nedá vysvětlit pouhým plynutím času a zdá se, že je lepší se připojit k myšlence, kterou prosazuje Russell, tedy, že náhlá změna myšlení u mladé dívky byla způsobena kouzlem, jež na ní Celestina s pomocí démona seslala. Ovšem existuje ještě jedna teorie, která se snaží popřít, že je děj v díle ovlivněn kouzlem.

Ve studii, kterou sepsal Gerli je možné najít ještě jiný důkaz o tom, že magie v díle nemusí být nutně přítomna i když tahle myšlenka není explicitně vyjádřená, ale nutí čtenáře trochu pochybovat a zamyslet se o nadpřirozenu v díle. Důležitou roli totiž také mohlo hrát, že je Celestina skvělou manipulátorkou a je schopna přesvědčit okolí o jejím názoru a

²⁶ Tamtéž, jednání IV, scéna V, str.145

(„Týden, paní.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 142

²⁷ Lida de Malkiel, María Rosa, *La originalidad artística de La Celestina*, Buenos Aires, Eudeba, 1962. str. 175-177

²⁸ Tamtéž, str. 177-181

vyvolávání démona by posloužilo jako psychická podpora v posilování jejího sebevědomí. Přeci jenom veškeré postavy, které jsou v díle popisovány mají schopnosti samy uvažovat, cítit, jsou si vědomy svého okolí a možná by pak ve výsledku nebylo tak těžké pro Celestinu, aby jim pomohla ke změně názoru a to bez pomoci magie.

Podle Gerliho, jediná postava v knize, která by byla schopna čtenářům sdělit, zda je nadpřirozeno v díle skutečné je Pármeno, protože jeho matkou byla Claudina.²⁹

Ve třetím jednání chvílku před vyvoláváním Sempronio působí poměrně nervózně a bojí se neúspěchu a následků, které jdou ruku v ruce s neúspěchem. Je však pochopitelné, že měl starost o to, jak celá situace dopadne, když je do situace zapletena Melibea, která pochází z mocné rodiny.

„Madre, mira bien lo que haces, porque cuando el principio se yerra, no puede seguirse buen fin. Piensa en su padre, que es noble y esforzado, su madre, celosa y brava, tú la misma sospecha. Melibea es única a ellos; faltándoles ella, fáltales todo el bien.“³⁰

Vypadá to, že tenhle úsek promluvy ovlivnil Celestinu, protože se na okamžik zdá, že měla negativní vliv na její hrdost, ale ani to ji nezabránilo v tom, aby se věnovala dále svému úkolu a získala si zpátky čest a slávu a odpovídá mu:

„¡Alahé, en mal hora a ti he yo menester para companero, aun si quisieses avisar a Celestina en su oficio!“³¹

²⁹ Gerli, E. Michael (2011). "Agora que voy sola": Celestina, magic, and the disenchanted Word. Online. *EHumanista* (Vol. 19). str. 159

³⁰ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 119-120

(„Máti, dej pozor na to, co děláš. Protože když pokazí se začátek, nedá se dosáhnout dobrého konce. Mysli na jejího otce, který je vznešený a přísný, na její obezřelou a ctnostnou matku a na sebe, která si podezření samo. Melibea je jejich jedináček: kdyby ji ztratili, ztratili by všechno štěstí.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 114-115

³¹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 120

(„No, tebe rozhodně za průvodce nepotřebuju! Ještě abys chtěl radit Celestině při jejím povolání!“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 115

Sempronia to však vůbec nepřesvědčilo a dále se na stařenku díval skepticky, protože si nebyl jistý tím, jak celá situace dopadne a jeho nejistotu je možné zachytit v následující citaci:

„No te maravilles, madre, de mi temor, pues es común condición humana que lo que mucho se desea, jamás se piensa ver concluido, mayormente que en este caso temo tu pena y mía.“³²

Je si totiž vědom toho, že občas i když člověk touží po něčem, ne vždy dosáhne toho, co si přeje. Stařenka chvíli zvažuje Semproniovy obavy, ale mezi tím, zda je pro ní výhodnější neposlechnout Sempronia či klesnout v očích Calista, si vybere to, co je pro ni výhodnější a jako reakci na celou tuhle situaci přivolá démona, kterému poroučí a tvrdí, že pokud se neobjeví, označí jej za lháře.³³

Navíc se zdá, že Sempronio není jediný, kdo vyjadřuje svou nedůvěru ohledně celé situace, ve které se nacházejí. V průběhu studie již bylo možné vidět, jakým způsobem Sempronio reaguje: „Madre, mira bien lo que haces, porque cuando el principio se yerra, no puede seguirse buen fin. Piensa en su padre, que es noble y esforzado, su madre, celosa y brava, tú la misma sospecha.“³⁴ Jak již bylo možné vidět i Pármeno, který by teoreticky mohl něco málo o jejím povolání vědět, protože je syn její učitelky, uzavírá popis Celestiny

³² Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 120

(„Nediv se, máti, mému strachu; vždyť je to v povaze člověka, že vždycky pochybuje, že uvidí splněno to, po čem nejvíc touží, Zvláště když se v tomhle případě obávám tvého i mého nezdaru.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 115

³³ Gerli, E. Michael (2011). "Agora que voy sola": Celestina, magic, and the disenchanted Word. Online. *EHumanista* (Vol. 19). str. 160-161

³⁴ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 119-120

(„Máti, dej pozor na to, co děláš. Protože když pokazí se začátek, nedá se dosáhnout dobrého konce. Mysli na jejího otce, který je vznešený a přísný, na její obezřelou a ctnostnou matku a na sebe, která si podezření samo.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 114-115

následujícími slovy: „¿quién te podrá decir lo que esta vieja hacía? Y todo era burla y mentira“³⁵ a je možné se domnívat, že odkazoval právě na tuhle skutečnost.³⁶

Právě tahle problematika možná donutila Russella si myslet, že se novodobější studie vyhýbají tématu nadpřirozených sil v díle a berou jej na lehkou váhu, pro něj je však téma magie důležité, dalo by se říci, až esenciální. V díle se styk s nadpřirozenem objevuje bez pochyb v momentě, ve kterém stařenka s pomocí Pluta, kterého sama přivolala, seslala na Melibeu kouzlo a díky tomu se do Calista zamilovala.³⁷

O stařence dostáváme první informace, už na samotném začátku knihy v prvním aktu, které podává Sempronio a říká o ní:

„Días ha de grandes que conozco en fin de esta vecindad una vieja barbuda que se dice Celestina hechicera, astuta sagaz en cuantas maldades hay.“³⁸

Ve stejném aktu Pármeno poskytuje čtenářům detailnější popis stařenky, ve kterém zmiňuje některá z jejích povolání: ³⁹

„Ella tenía seis oficios conviene a saber: labranderá, perfumera, maestra de hacer afeites y de hacer virgos, alcahueta, y un poquito hechicera.“⁴⁰

Poté udává více informací o všech výše zmíněných povolání, ale nejdůležitější je její povolání kouzelnice, mladík uvádí některé předměty, které se u Celestiny nachází, a které

³⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna VIII, str.86

(„Kdo bude moci říci, co všechno ta bába dělala? A všechno to byla fraška a lež.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 78

³⁶ Gerli, E. Michael (2011). "Agora que voy sola": Celestina, magic, and the disenchanted Word. Online. *EHumanista* (Vol. 19)., informace na str. 160

³⁷ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 243

³⁸ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna IV, str. 76

(„Je to už hezky dávno, co znám tady v sousedství vousatou babu, které říkají Celestina; je prohnaná kouzelnice a vyzná se ve všech možných špatnostech.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 66

³⁹ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 254

⁴⁰ Tamtéž, jednání I, scéna VIII, str. 83

(„Měla šestero zaměstnání, byla totiž švadlenou, voňavkářkou, mistrovou ve vyrábění líčidel a v děláni panenských blan, kuplířkou a tak trochu kouzelnicí.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 75

jsou zároveň nepostradatelné při její profesi. Zmíněné věci jsou klíčové pro momenty, ve kterých se Celestina snaží zachránit uvadající pocity lásky nebo v dané oblasti pomoci jinak. Jednalo se například o části některých živočichů, ale nacházely se mezi nimi i jiné předměty:

„Tenía huesos de de corazón de ciervo, lengua de víbora bezas de codornices, sesos de asno, tela de caballo, mantillode niño, haba morisca, guija marina, sogá de ahorcado, flor de yedra, espina de erizo, pie de tejón, granos de helécho, la piedra del nido del águila, y otras mil cosas.“⁴¹

Stařenka od svých zákazníkú, jež si k ní chodili pro pomoc, žádala o jakýkoliv předmět, ke kterému měl jakoukoliv spojitost s tím, jež měl být obětí kouzla. Je důležité to zmínit, protože v pátém aktu Celestina získala předmět, který patřil Melibee, která, jak bylo dříve zmíněno, má být obětí kouzla. Jednalo se o dívčin opasek.

„Ay cordón, cordón, yo te haré traer por fuerza, si vivo, a la que no quiso darme su buena habla de grado!“⁴²

Celestina během návštěvy zákazníkú jim na ruce pomocí bylin malovala písmena, jiným darovala předměty vyrobené z hlíny, vosku nebo olova, ale to nebylo to vše. Také „Pintaba figuras, decía palabras en tierra.“⁴³ Již zmíněné body však nejsou ty jediné momenty, ve kterých lze spojit si stařenku s nadpřirozenými silami. Autor v průběhu děje odhalí, že je schopna dokonce i věštit budoucnost. Je možné spatřit náznaky věštění v momentě, kdy říká: „Todos los agüeros se aderezan favorables, o yo no sé nada de arte.“⁴⁴ Měla však i ohromné

⁴¹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna VIII, str. 84

(„Měla kosti z jeleního srdce, jazyk zmije, hlavy křepelek, oslí mozky, koňské mozoly, dětské výkaly, maurský bob, mořský kámen, oprátku z oběšence, květ břečťanu, bodlinu z ježka, nohu z jezevce, výtrusy kapradí, kámen z orlího hnízda a tisíc jiných věcí.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 77-78

⁴²Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání V, str. 152

(„Ach ty pásečku, pásečku! Jestli budu živa, musíš násilím přivést tu, která po dobrém se mnou hovořit nechtěla.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání V, str. 148

⁴³ Tamtéž, jednání I, scéna VIII, str. 86

(„Malovala figury, pronášela slova do země.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 78

⁴⁴ Tamtéž, jednání IV, scéna I, str. 129

(„Všechna znamení vypadají příznivě, nebo se vůbec nevyznám v tomhle umění“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str.121

znalosti v oblasti bylin, a dokonce se orientovala i v drahokamech a byla schopna určit jaké nadpřirozené síly je obklopovaly.⁴⁵

Sempronio a Pármeno, když se zmiňují o Celestině, čtenářům na ni poskytují dvojí pohled. Jak již bylo možné vidět, jeden o stařence tvrdí, že je „un poquito hechicera”⁴⁶, kdežto druhý její popis uzavírá slovy „y todo era burla y mentira”⁴⁷. Tahle poslední informace je obklopena otázkami. Je tady ten moment, ve kterém se čtenář začíná ptát, zda se v díle objevuje nejednoznačnost ohledně magie? Nezdá se však moudré usoudit, že možná v díle magie není přítomna na základě myšlenky, kterou uvádí jedna postava v knize mezi tím, co ostatní ji považují za kouzelnici.

Co se nám Pármeno svým tvrzením snaží říct není zcela jasné, ale Russell ve své studii uvádí, že Ciruelo, když psal o lidech obdařených nadpřirozenými silami o nich říkal následující: “se burlan del mundo, y son burlados por Satanás.”⁴⁸ V té době, jak už bylo řečeno, slova *hechicería* a *burla* si byla velmi blízká a je možné, že tím chtěl vyjádřit to samé, co říkal Sempronio.

Jeden z momentů, ve kterém je možné se domnívat, že se bude dít něco nadpřirozeného lze nalézt v úseku, ve kterém stařenka v sedmém jednání mluví o sobě a o Claudině a popisuje, že spolu sbíraly různé předměty, které jsou velmi často asociovány s magií:

„Siete dientes quitó a un ahorcado con unas tenacicas de pelar cejas, mientras yo le descalcé los zapatos.”⁴⁹

⁴⁵ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 254-256

⁴⁶ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna VIII, str. 83

(„tak trochu kouzelnicí.”) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 75

⁴⁷ Tamtéž, Jednání I, scéna VIII, str. 86

(„A všechno to byla fraška a lež. Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 78

⁴⁸ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 258

⁴⁹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str. 183

(„Jednomu oběšenci vytrhla klíšťkami na chloupky sedm zubů, zatím co já jsem mu zouvala boty.”) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 182

Bezpochyby nejvýznamnější moment v oblasti nadpřirozena, který se v díle vyskytuje, se nachází na samotném konci třetího aktu, ve kterém stařenka vyvolává mytickou bytost.

„Yo, Celestina, tu más conocida cliéntula, te conjuro por la virtud y fuerza de estas bermejas letras, por la sangre de aquella nocturna ave con que están escritas, por la gravedad de aquestos nombres y signos que en este papel se contienen, por la áspera ponzoña de las víboras de que este aceite fue hecho, con el cual unto este hilado, vengas sin tardanza a obedecer mi voluntad y en ello te envuelvas, y con ello estés sin un momento te partir, hasta que Melibea con aparejada oportunidad que haya lo compre, y con ello de tal manera quede enredada, que cuanto más lo mirare, tanto más su corazón se ablande a conceder mi petición, y se le abras y lastimes del crudo y fuerte amor de Calisto, [...]“⁵⁰

Během vyvolávání kouzla je velmi důležité zmínit *aceite serpentino*, protože má posilovat magické účinky a je tedy možné se domnívat, že ve studovaném díle měl pomoci při realizování specifického kouzla, které by mělo probudit pocit lásky u druhé osoby, jež je známo pod názvem *philocaptio*. Tohle ale není jediné použití, které zmíněná tekutina ve vyvolávání má. Celestina trochu naleje na přízi, aby se do ní mohl démon vtělit. Během vyvolávání Celestina zmiňuje znaky, které podle tehdejšího způsobu myšlení, měly za úkol donutit démona, aby se objevil.

O démonech se tvrdí, že mají schopnost vzít na sebe podobu hada a možná proto výše zmíněná tekutina je důležitá. Také je zajímavá pasáž, ve které Celestina nese přízi Melibee domů, protože potřebuje, aby Pluto dokončil jejich práci v době, kdy se bude s mladou dívkou nacházet o samotě. Je však možné najít ještě jednu referenci, která čtenáře odkazuje k podobě hada, i když ne přímou formou v momentě, ve kterém Celestina nese smotané klubíčko příze,

⁵⁰ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III str. 122-123

(„já, Celestina, tvá nejvýznamnější vyzývatelka, zaklínám tě účinností a silou těchto rudých písmen; krví toho nočního ptáka, kterou jsou napsaná; mocí čísel a znamení, obsažených na onom papíru; prudkým jedem zmijí, z něhož byl udělán tento olej, kterým napouštím tuto přízi: přijď bez meškání uposlechnout mé vůle a tu přízi si obtoč kolem sebe a ani na chvíli se od ni neodlučuj, dokud ji při vhodné příležitosti, až naskytne, Melibea nekoupí a dokud jí nebude natolik zmámena, aby čím více bude na ni hledět, tím více se její srdce obměkčovalo k vyhovění mé žádosti, a zmocni se jí a sužuj ji krutou a mocnou láskou ke Kalistovi [...]“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 117-118

protože si pod ní můžeme představit stočeného hada.⁵¹ Symbol hada bude důležitý i v následující studii zaměřenou na chování postav, jež se nachází pod vlivem démona.

3.2 Jak ovlivnil démon postavy?

Pokud se přijme fakt, že magie v díle je skutečná, je možné u některých postav vyzorovat změny v chování, které byly způsobeny nadpřirozenou bytostí. Přestože je možné některé změny vysvětlit z psychologického hlediska, lze nalézt i takovou, která nemá logické vysvětlení.

Podle studie, jež sepsal Deyermond je možné si všimnout, že démon měl schopnost se ukrýt v různých předmětech a když se některá z postav dotkla věci, ve které se zrovna nadpřirozená bytost nacházela nastaly u ní změny v chování. Předměty, ve kterých se měl údajně schovávat jsou: příze, Melibey opasek a Calistovo zlatý řetízek.⁵² Celestiny dohoda, jež měla uzavřenou s nadpřirozenou bytostí byla však silnější, než čekala. Ne jenom, že pomohla probudit city mladé dívky k mladíkovi, kterého poprvé odmítla, ale také přispěla k sehrání důležité role v osudu postav.

První náznak toho, že ďáblový síly začaly působit lze spatřit už v době, kdy Celestina nese očarovaný předmět Melibee. Na konci třetího jednání se sebevědomě vydala k Melibee domů plná optimismu a jistoty, kterou měla v schopnosti nadpřirozené bytosti, avšak v následujícím jednání se její způsob chování zcela změnil a ze sebevědomé stařenky najednou začala sálat nejistota. Možná tím chtěl autor poukázat na to, že démonům se nedá zcela věřit a dalo by se to vysvětlit například v sedmém jednání, ve kterém Celestina zmiňuje, že od té doby, co její učitelka umřela se její vztah k démonům změnil, a ne vždy říkají pravdu. Také je ale možné, že měla strach, že někdo odhalí, co skutečně udělala a bude potrestána stejně jako Claudina podle přísných pravidel, které platily na Pyrenejském ostrově v té době.⁵³

Jak již bylo nastíněno, její neklid však dlouho netrvá díky jejím schopnostem, jež ji umožňují předvídat budoucnost a podle nich vše dopadne dobře:

⁵¹ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 260

⁵²Deyermond, Alan D. "Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“". Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977, str. 6-7

⁵³Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 262

„Todos los agujeros se aderezan favorables, o yo no sé nada de esta arte: cuatro hombres que he topado, a los tres llaman Juanes y los dos son cornudos; la primera palabra que oí por la calle fue de achaque de amores; nunca he tropezado como otras veces.“⁵⁴

Vliv magických schopností pokračuje a lze jej spatřit i nadále během její cesty k mladé dívce, protože jak je možné vidět už ve výše uvedené citaci, Celestina nemá během cesty žádné problémy:

„Las piedras parece que se apartan y me hacen lugar que pase, ni me estorban las faldas ni siento cansancio en andar.“⁵⁵

V téhle pasáži je možné vidět, že se zdá, že Russell má pravdu, protože vezme-li se v úvahu věk stařenky měla by se cítit unaveně po takové cestě a je tedy možné, že ji nadpřirozená bytost dodala síly, aby společně dokončily jejich práci. Také je poměrně zvláštní, že ji nic nebrání v pohybu a ani se na cestě neobjevuje žádná překážka.

Jakmile Celestina přijde k Pleberiovi domů, aby navštívila jeho dceru, setká se u dveří s Alisou, která se najednou v přítomnosti stařenky začne chovat zcela odlišným způsobem než by se od ní očekávalo. Dříve se snažila Melibeu chránit, jelikož věděla, co je Celestina zač, ale po návštěvě stařenky se zdá, že zcela zapomněla s kým má tu čest a odchází z domu, protože si najednou vzpomněla, že její sestra je nemocná a nechává tak mladou dívku napospas nadpřirozeným silám, které se jí zanedlouho zmocní. Je zajímavé se pozastavit nad tím, proč Alisa nešla se svou dcerou? Tak by ji přeci před Celestinou mohla ochránit.⁵⁶ Je tedy na místě se domnívat, že démon si pohrává s myslí matky mladé dívky a snaží se jí odvést na místo, odkud nebude schopna se vměšovat do jejich záležitostí a nadpřirozeno, jenž obklopuje stařenku bude mít příležitost polapit do svých spárů Melibeu.

⁵⁴ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání IV, scéna I, str. 129

(„Všechna znamení vypadají příznivě, nebo se vůbec nevyznám v tomhle umění. Ze čtyř mužů, které jsem potkala, se tři jmenují Jan a dva jsou paroháči. První slovo, které jsem slyšela na ulici, byla zmínka o lásce. Ani jednou jsem nezakopla jako jindy.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str.121

⁵⁵ Tamtéž, Jednání IV, scéna I, str. 129

(„Zdá se, že kameny se mi vyhýbají a dělají mi místo, abych prošla. Ani mi sukně nepřekážejí v chůzi, ani necítím únavu.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 121

⁵⁶Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8, str. 262-264

Jak je, ale možné, že nadpřirozená bytost dokázala ovlivnit někoho, kdo původně vůbec neměl být terčem kouzla? Jak již bylo zmíněno, Celestina přivolala démona, který se měl údajně ukrýt v přízi a její náhlá změna chování proběhla hned poté, co se dostala do přímého kontaktu se začarovaným předmětem. Navíc na tuhle situaci reaguje i stařenka: „Por aquí anda el diablo aparejando oportunidad.“⁵⁷ Nezdá se, že by se jednalo o náhodu, protože bez pomoci zásahu něčeho nadpřirozeného se dá jen stěží vysvětlit z psychologického hlediska změna chování u některých z postav. Deyermond v tomhle případě tvrdí něco podobného a je přesvědčen, že přeměnu, kterou trpí každá z postav, jež se dotkla předmětu, uvnitř kterého se nacházel démon, je možné doložit psychologickými změnami, ale v případě Alisy je to nemožné.⁵⁸

Je důležité také zmínit postoj mladé dívky, jež ze začátku zaujímala vůči celé téhle situaci. Zdá se, že démon poté co se snažil proniknout do mysli mladé dívky a snažil se ji ošálit, narazí na odpor, který Melibea vůči celé situaci zaujímá a nevztahuje se pouze na část magických sil nadpřirozené bytosti, ale také na schopnosti dohazovačky. Přes veškerou její snahu bránit se před kouzlem mu nakonec podlehne a místo toho, aby Celestinu vyháněla pryč, nechá ji dál povídat. O něco později se v průběhu děje v knize vrací k tomuhle tématu, a aniž by mladá žena věděla, že se stala obětí *philocaptio*, popisuje její pocity následující větou:

„Madre mía, que me comen este corazón serpientes dentro de mi cuerpo.“⁵⁹

Podle Russella je možné, že právě v tomhle případě se čtenáři dozvídají, že démon skutečně převzal moc nad myšlením nevinné oběti.

Jak již bylo řečeno, Celestina cestou k Melibee si na nic nestěžovala, nic ji nebránilo v pohybu a dokonce ani necítila únavu, ale cestou zpátky narazíme na zcela opačnou situaci. Najednou jí její dlouhý oděv brání ve volném pohybu a cítí se vyčerpaněji než před tím a jediný rozdíl, který lze vypočítat je, že jí chybí příze, ve které byl schovaný démon. Je sice

⁵⁷ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání IV, scéna IV, str.132

(„To právě přichází ďábel připravit příležitost.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 125

⁵⁸ Deyermond, Alan D. “Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“. Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977, str. 7

⁵⁹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání X, scéna I, str. 234

(„Máti moje, ždyť mi hadi požírají srdce v těle!“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání X, str. 238

možné, že se autor snaží na *alcahueta* nahlížet jako na někoho, kdo cestou zpátky si není jistý, zda její práce měla úspěch a v rámci frustrace by si mohla stěžovat na různé věci, ale nezdá se, že by tohle byl ten příklad, protože si vychvaluje démona a jeho služby, které pro ni udělal.⁶⁰

Vraťme se nyní zpět k tomu, jak měl démon možnost ovlivnit postavy, které nakonec potkal strašlivý osud. Jak už bylo řečeno na začátku téhle kapitoly, démon se nenacházel podle Deyermonda pouze v přízi, ale i v jiných věcech. Je možné to dokázat právě na tom, jak se z ničeho nic začnou chovat všechny postavy, které byly v přímém kontaktu s některým ze třech výše uvedených předmětů.

Jakým způsobem byla ovlivněna Alisa už bylo vysvětleno a v tenhle moment se nadpřirozená bytost nacházela v přízi, protože dostal od Celestiny nařízeno, že neopustí klubko vlny do té doby, dokud si Melibea předmět nekoupí. A vypadá to, že přesně takhle se to stane, ale jakmile je jeho práce dokončena je možné, že se převtělil do předmětu, který byl tomu původnímu zdánlivě podobný.

Je možné zpozorovat zvláštní chování u Calista hned poté, co od Celestiny obdrží opasek, který původně nepatřil nikomu jinému než Melibee. Je důležité si uvědomit, že opasek může zdánlivě připomínat právě smotané klubíčko vlny. Přijme-li se fakt, že démon se nyní nachází v opasku, lze si všimnout něčeho zvláštního. Calisto se k předmětu, který sotva dostal od Celestiny chová stejně nebo velmi podobně jako kdyby se jednalo o Melibeu popřípadě si s ní předmět i spojuje:

„¡Oh bienaventurado cordón, que tanto poder y merecimiento tuviste de ceñir aquel cuerpo, que yo no soy digno de servir! ¡Oh ñudos de mi pasión, vosotros enlazasteis mis deseos!“⁶¹

Způsob, jakým se chová k opasku vyděsí jak stařenku, tak Sempronia, protože se začíná chovat, dalo by se říci, jako blázen a začne osahávat Melibey opasek. Jakmile si

⁶⁰ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8, informace na str. 263-264

⁶¹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VI, scéna II, str. 170

(„Ó nový hoste! Ó blahořečený páse, který jsi měl tolik moci a zásluhy, žes mohl opásat tělo, jemuž nejsem hoden sloužit! Ó mé milované uzly, vy jste spoutaly mé touhy!“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VI, str. 168

Sempronio uvědomí, že jeho pán používá opasek pro přesměrování jeho touhy po Melibee, tak se snaží jeho pozornost převést na samotnou Melibeu. Je možné se domnívat, že byla změna způsobena nadpřirozenými silami démona.⁶²

Už bylo možné vidět, jak nadpřirozená bytost se zmocnila Alisy, Melibey a Calista, ale ovlivnila vůbec Celestinu? Podobně jako tomu bylo před tím, démon se přemístil do jiného předmětu, konkrétně do zlatého řetízku, jež Celestina měla dostat jako odměnu od Calista za její služby. Kdy měl ale démon možnost do něj vlézt? Podle Deyermonda nebyla tahle proměna tak rychlá, jako ta předchozí, protože stařenka vrací opasek Melibee až v devátém jednání, ale odměnu za její služby dostane až o dvě jednání později a prý čekal, až bude dohoda dokončena.

Jak již bylo řečeno, Celestiny chování se změnilo ve chvíli, kdy dostala zapláceno zlatým řetízkem. O její zisk se však měla rozdělit s Pármenem a Semproniem, ale odmítá a později se ji to vymstí, protože nebude počítat s tím, že by ji kvůli tomu připravili o život. Je zajímavé, že najednou se ze stařenky stane někdo, kdo je nejistý, váhá, a i přes to, že si je možná vědoma toho, že se nachází v zapeklité situaci, se rozhodne si řetízek nechat pro sebe. Je tedy možné, že se démon dostal do mysli stařenky a snažil se ji přesvědčit o tom, jak je důležité, aby si to nechala pro sebe a podobně jako ostatní postavy i Celestina ztrácí schopnost uvažování ze svého úhlu pohledu.⁶³

V průběhu děje je možné vidět, že ďábel neovlivnil pouze chování některých postav, ale dokonce i jejich osudy, které vedou k tragickému konci a neměly ani možnost přiznat své hříchy před smrtí a je možné to vidět například u Celestiny. V podobné situaci se ocitne i mladík, který poslechl svého služebného a vyhledal stařenčiny služby. Když se Melibea dozví o smrti svého milého, tak se sama rozhodne vzít si život a zdá se, že se nachází v odlišné situaci než ostatní postavy. Mezi tím, co ostatní umírají na důsledek jejich činů, mladá dívka si nejspíš ani není vědoma toho, že její vášeň byla probuzena pomocí kouzla a zároveň způsobila i její konec.

⁶² Deyermond, Alan D. "Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“. Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977. str. 7-9

⁶³ Deyermond, Alan D. "Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“. Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977. str. 8-9

Na první pohled se zdá, že nikdo jiný neví o tom, co se ve skutečnosti stalo, ale pravdou je, že je jedna postava, která by mohla dokázat existenci nadpřirozena v díle. Jedná se o Lucrecii, služebnou Pleberia. Lze ji přistihnout, jak mluví o Melibee a říká následující:

„El seso tiene perdido mi señora. Gran mal es éste; cautivádola ha esta hechicera.“⁶⁴

Byla si vědoma toho, co se děje, ale nikomu nic neřekla, protože i ona se nechala oklamat stařenkou a také ani nemohla nikomu sdělit pravdu, jelikož by tím pak ona sama prokázala nevěrnost vůči jejímu pánovi a možná právě proti služebnicím jako je ona má kniha sloužit jako varování.

Všechny uvedené příklady však nejsou jedinými, u kterých se lze setkat s nadpřirozenem, postavy se během vyprávění baví o různých tématech a mezi nimi je zpozorovatelné i to, jež odkazuje na magii.⁶⁵

Jak bylo až doposud možné vidět, Russellovy a Deyermondovy teorie se dají považovat za věrohodnější, jelikož jsou více doložené a je v nich vidět i detailnější vysvětlení toho, jak je možné, aby se mladá dívka zamilovala do Calista s pomocí kouzla. Naproti tomu studie od Lidy de Malkiel působí méně důvěryhodněji v kontrastu vůči již naznačené problematice. Nechce se tím však zcela popřít, že by nebyl v díle viditelný čas, který čtenářům není explicitně popsán, pouze se jeví méně pravděpodobné, že by hrál rozhodující roli ve změně názoru mladé dívky.

Bez pochyb se dá říci, že je Celestina odborník v manipulaci ostatních lidí a je schopná je přesvědčit, ale nezdá se příliš pravděpodobné, že by tahle situace nastala v případě Calista a Melibey. Přece jenom na jejich lásce bylo něco zvláštního a šíleného, co by se mohlo vysvětlit pouze kouzlem, které zafungovalo a ovlivnilo mysl mladé holky.

Nakonec se zdají přesvědčivější teorie, které podporují přítomnost nadpřirozených sil a začnou-li se považovat v knize jako reálné, a že Celestina skutečně měla moc, která ji umožnila démona vyvolat, že její mentorka měla podobně schopnosti jako ona, a že mysl

⁶⁴ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání X, scéna II, str. 238

(„Má paní přišla o rozum. To je rána! Ta čarodějnice jí jistě udělala!“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání X, str. 242

⁶⁵ Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8. str. 265-266

mladé dívky byla ovlivněna za pomoci mýtické bytosti, tak se nabízí otázka: lze je považovat spíše za kouzelnice či čarodějnice? Před řešením téhle otázky je zajímavé se podívat na to, odkud se postava Celestiny vzala.

4. Zobrazení (ženských) postav ve středověké literatuře

V období středověku bylo na ženy nahlíženo převážně z mužského úhlu pohledu, a tak jak jsou vnímány ve zmíněném období, tak se jejich podobné charakteristiky objeví i v literatuře. Například v knihách, jež pojednávají o dvorské lásce a bývají zobrazeny jako někdo, koho muži uctívají, ale je možné se také setkat s případy, které zobrazují ženu v úplně jiném světle.

Na světě existuje více druhů lásky a nyní je důležitá taková, která je vnímána z náboženské perspektivy. To je možné dobře vidět například v díle od Gonzala de Bercea *Milagros de Nuestra Señora*, ve kterém je Panna Marie vyobrazena ze zmíněného úhlu pohledu a navíc je vnímána jako paní nebes, která stojí v přímém protikladu jejího syna a stává se prostředníkem lidí na zemi a snaží se je ochránit. Navíc je schopna dělat zázraky, které v první části knihy dělá během života a později se objevují i takové, které dělá po smrti.

O něco později a v protikladu s tím, co píše Berceo vznikne dílo od Juan Ruize, které nese název *Libro de buen amor*, který prezentuje zvláštní pohled na ženu, který je plný protikladů. V jednu chvíli mluví o lásce, která je fyzické povahy, kdežto v jiných chvílích pojednává o jiném druhu lásky, který je spíše spirituální. *Libro de buen amor* nabízí pohled na ženu z realistické perspektivy. V kontrastu s postavou ženy, která měla splňovat ideály krásy, a která měla být přitažlivá pro muže, se začne objevovat postava, která je schopna s démonovo pomocí různých věcí, které jsou silnější přírodní zákony, protože se ženy začalo považovat za někoho, kdo je schopný oklamat muže. Například je schopna ovlivnit pocity druhých lidí (hlavně v oblasti lásky) a s přesně takovými postavami je možné se setkat nejdříve u Trotaconventos, kterou vytvořil Juan Ruiz a o něco později u Celestiny od Fernanda de Rojase.⁶⁶

Ve významném díle od Fernanda de Rojase je dobře vidět, že všechny postavy (a ne jenom ty ženské) jsou velmi dobře propracované a působí realisticky a zdá se, že jsou si plně vědomy toho, co dělají. Navíc dává autor čtenářům možnost lépe poznat jednotlivé postavy prostřednictvím monologů a dialogů, které jsou v díle hojně zastoupeny. A to není vše. Také nabízí čtenářům možnost nahlédnout i do nejniternějších myšlenek postav prostřednictvím vnitřních monologů, které si postavy šeptají samy pro sebe.

⁶⁶ Miranda Poza, José A. (Re)presentaciones de la mujer en textos literarios medievales castellanos. *Revista Ártemis (João Pessoa)*. 2018, vol. 25, No 1. ISSN 1807-8214. str. 60

U Celestiny se čtenář může setkat s něčím, co se dosud v literatuře ještě neobjevilo – stařenka se zajímá o to, jak na ni nahlíží společnost a bojí se o její reputaci a záleží jí na tom, co si o ní myslí ostatní, protože její povolání je přímo závislé na její slávě. Kromě pohledu na přítomnost je možné se v díle dozvědět něco málo o stařenčině minulosti a také se zajímá o to, aby měla lepší budoucnost.⁶⁷

Rojas jeho dílo dělá zajímavé i tím, že znázorňuje Zlo jako něco, co postavy v knize láká a je možné se v tom ujistit v případě Celestiny. Její duch zaměření na bezvládní má vliv i na ostatní ženské postavy, například na Melibeu, která se najednou snaží vyprostit se ze spárů společnosti řízenou muži. Na začátku práce bylo zmíněno, že v období, ve kterém dílo vznikalo inkvizici více zajímali *conversos* a Severin uvádí, že je možné najít prvky, které se týkají konkrétní skupiny obyvatelstva. Je možné, že se Rojas do určité míry ztotožňoval s ženskými postavami, které si přály změnit společnost. Autor vytváří ženskou společnost, která je založena na svobodě, která je velmi ovlivněna, mimo jiné, penězi. Je to dobře vidět právě na Celestině, která kdysi měla velkou slávu, ale kvůli nově provedeným změnám v zákonech o prostituci v 15. století přišla o velkou část jejího příjmu.⁶⁸

Nyní zpátky k postavě Trotaconventos. Má něco společného s Celestinou? I přestože existují nějaké podobnosti mezi Trotaconventos z *Libro de buen amor* a Celestinou například mají stejné povolání dohazovačky, tak je také možné říci, že mají také spoustu odlišností a jeden z nejdůležitějších rozdílů je jakým způsobem jsou postavy zobrazeny. Porovná-li se Trotaconventos s Celestinou, tak je zřetelné, že Celestina působí více věrohodněji, a to právě díky monologům a dialogům, které umožňují se více sblížit s literární postavou, a které navíc tvoří nedílnou součást celého díla.

⁶⁷ Gerli, E. Michael (2011). "Agora que voy sola": Celestina, magic, and the disenchanted Word. Online. *EHumanista* (Vol. 19), str. 158-159

⁶⁸ Severin, Dorothy Sherman. "Celestina and the magical empowerment of women." *Celestinesca*, vol. 17, no. 2, 1993, str. 24

5. Kouzelnictví a čarodějnictví

I přesto, že se může na první pohled zdát, že mezi kouzelnictvím a čarodějnictvím neexistuje žádný rozdíl, a že se mohou považovat za synonyma, tak mezi nimi lze najít velmi důležité rozdíly. Kouzlení je spíše obřadního charakteru, kdežto čarodějnictví, dalo by se říci, považuje Démona za něco podobného jako za „Boha“ a uctívají jej. Kouzelníci jejich moc získávají prostřednictvím různých rituálů, které jsou detailněji popsány v knize, která je známá pod jménem *grimoar*, ale nemají nic společného s uctíváním mýtické bytosti, pouze si vypůjčují jejich síly. Naopak čarodějnictví pochází z tradice, která sahá až do dávných dob a je založena na tom, jak fungují ženy a muži v přírodě.⁶⁹

Krok po kroku tyhle tradice nabíraly na síle a inkvizice na to ze začátku nahlížela jako na pozůstatek starších pohanských obyčejů, ale, jak již bylo naznačeno, změnila svůj úhel pohledu v okamžiku, kdy se začala mýtická bytost vnímat jako synonymum pro Satana, který je v Bibli vnímán jako nepřítel křesťanské víry. Dokonce po něm převzal i jeho vzhled a zdá se, že nejvýraznější a nejdůležitější rys, který jej bude charakterizovat jsou beraní rohy.

Zdá se, že dříve byly rozdíly mezi kouzlením a čarováním oddělovány jako dva různé termíny, ale postupně se začaly používat čím dál tím méně a lidé ztráceli schopnost rozlišit odlišnosti, které tyhle dva termíny obnáší a bylo pro ně výrazně jednodušší považovat obě zmíněné varianty praktikování nadpřirozených sil za špatné. Nebyl to ovšem jediný faktor, který tomu napomohl. Jak již bylo možné vidět dříve, křesťanství nahlíželo na zmíněnou problematiku jako na něco, co se dá spojit se satanismem a označil jej jako něco, co je v rozporu s jeho vírou, protože se Satan postavil proti samotnému Bohu.

Jak podle církve kouzelnice či čarodějnice získávaly moc? Pokud chtěli lidé od mýtické bytosti získat nadpřirozené schopnosti, museli s Ďáblem uzavřít dohodu, která byla většinou zpečetěna krví. Schopnost nerozlišování mezi kouzelnictvím a čarodějnictvím však v tomhle ohledu příliš nepomohla a začalo se na tuhle skupinu lidí nahlížet jako na někoho, kdo se staví proti křesťanské víře. Tímto způsobem však nebyli vnímáni pouze církví, protože se tenhle způsob myšlení postupně rozšířil do všech sfér středověkého obyvatelstva.⁷⁰

⁶⁹ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 221

⁷⁰ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2 str. 222

Na závěr je nutno říct, že obě zmíněné praktiky jsou si sice velmi podobné, ale lze mezi nimi najít podstatný rozdíl. Během obou procesů hrají velkou roli duchovno. Rozdíl nastává ve chvíli, kdy se říká, že čarodějnice místo k Bohu obrací k démonovi a uctívají jej, kdežto kouzelnice od nich pouze čerpají nadpřirozené schopnosti.⁷¹

Ne vždy se však při studii díla berou ohledy na rozdíly, které výše uvedené pojmy nabízí a spíše se považují za synonyma a občas se objeví rozdělení na kouzelnictví a čarodějnictví podle toho, jestli je kouzlo provedeno za pomoci bílé či černé magie. Jindy se zase uvádí, že kouzla se provádí o samotě, kdežto čarování se účastní více než jedna osoba a je tedy možné se domnívat, že se tyto nadpřirozené praktiky odehrávají pouze ve chvíli, kdy se čarodějnice účastní jejich tajných setkání. Zkrátka, všichni mají možnost na téma nahlížet ze svého úhlu pohledu.⁷²

Jak již bylo řečeno dříve, v období, ve kterém dílo *La Celestina* vznikalo byly publikovány knihy, které sloužily jako příručky, které se zabývaly nadpřirozenem. Nejvýznamnější byl, jak již bylo řečeno *Malleus*. Při jejich psaní se nezdálo důležité brát ohled na rozdíly mezi kouzlem a čarováním, ale rozhodně pro ně bylo podstatnější, zda se dopustili kacířství či nikoliv a zda právě díky zmíněnému činu dostávali nadpřirozené schopnosti. Jaké byly charakteristiky pro čarodějnictví během 15. století po vydání *Malleus*? Údajně existují tři základní body, které jasně charakterizují čarování: člověk se dopouští zla, odmítá přijmout víru a vytváří dohody s démonem.⁷³

Na rozdíl od *Malleus*, který měl sloužit jako průvodce čarodějnictvím, a který si nepotrpěl na rozlišování mezi kouzelnicemi a čarodějnicemi se zdá, že v díle *La Celestina* je důležité od sebe tyto dva pojmy rozlišovat, protože se jeví velmi pravděpodobné, že i samotný autor si byl vědom rozdílů mezi nimi a kromě toho je možné si všimnout, že napříč celým dějem postavy neoznačí Celestinu jinak než za kouzelnici, a naopak její učitelka Claudina je vnímána spíše jako čarodějnice.⁷⁴

⁷¹ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": In Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). str. 280

⁷² Botta, Patrizia (2017). Magic in Celestina. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str. 210

⁷³ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": In Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). str. 280-281

⁷⁴ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": In Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). Str. 278

6. Celestina

Významná postava v knize od Fernanda de Rojase se zdá být obklopena mnoho otázkami. Jak již bylo dříve uvedeno, pro mnohé, například pro Russella je vnímaná jako někdo, kdo je schopný používat nadpřirozené síly, avšak najdou se i jiné teorie prosazuje Lida de Malkiel, která tvrdí opak a je přesvědčena o tom, že magie v díle ve skutečnosti přítomna není. Pokud se přijme fakt, že je v díle přítomna magie, a že Celestina vskutku je obdařena nadpřirozenými silami, nabízí se otázka: je stařenka spíše kouzelnice nebo čarodějnice? Pro zodpovězení otázky se zdá vhodné popsat postavu stařenky a také budou vyzdvíženy momenty týkající se magie.

Lima ve své studii řeší otázku, zda se v díle objevuje kouzlení či čarování a vypadá to, že pro rozluštění téhle otázky je za potřebí nahlédnout na postavu stařenky, o které, jak bylo možné vidět, dostáváme informace hned v prvním jednání od Sempronia, který Calistovi popisuje stařenku, která by mohla pomoc vyřešit jeho milostné trápení a je na místě si znova připomenout, jakým způsobem dohazovačku popisuje: „una vieja barbuda que se dice Celestina, hechicera, astuta, sagaz en cuantas maldades hay“⁷⁵ Ve stejném jednání o stařence dostáváme více popisů týkajících se například jejího stylu života, také lze mezi nimi najít zmínku o některých povolání, která vykonává. Všechny uvedené informace již byly v téhle práci zmíněny. Jak již bylo uvedeno, Sempronio vyjadřuje pochybnosti vůči situaci, ve které se s Celestinou nachází, ale nezdá se, že by tím odkazoval na její nadpřirozené schopnosti. („Madre, mira bien lo que haces, porque cuando el principio se yerra, no puede seguirse buen fin.“⁷⁶) kdežto Pármeno je přesvědčen o opaku.

Magie, kterou stařenka vykonává vykazuje charakteristiky, které jsou si podobné s pohanskými zvyky a zároveň se snaží, aby na ni bylo nahlíženo jako na křesťanku. Všechna její povolání jsou veřejně známá, ale otázkou zůstávají její nadpřirozené praktiky, které nejsou veřejnosti příliš známé a možná právě kvůli tomu a částečně také kvůli neschopnosti

⁷⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. jednání I, scéna IV, str. 76

(„Vousatou bábu, které říkají Celestina; je to prohnaná kouzelnice a vyzná se ve všech možných špatnostech.“). Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 66

⁷⁶ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna I, str. 119-120

(„Máti, dej pozor na to, co děláš. Protože když pokazí se začátek, nedá se dosáhnout dobrého konce.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 114

některých postav rozlišovat mezi tím, co stařenka ve skutečnosti dělá. Zdá se však, že se v díle nevyskytuje čarodějnictví, které je spojené s pomocí Satana, nýbrž kouzelnictví, které funguje za pomoci Pluta.⁷⁷

Chvilku před vyvoláváním démona Celestina žádá Elisú, aby jí přinesla potřebné ingredience k provedení kouzla a přísady, které se v téhle části nacházejí bývají častěji spojovány s kouzelnictvím než čarodějnictvím.

„Pues sube presto al sobrado alto de la solana y baja acá el bote de aceite serpentino que hallarás colgado del pedazo de la sogá que traje del campo la otra noche cuando llovía y hacía oscuro.“⁷⁸

Jak již bylo možné v jedné z předchozích citací, stařenka používá nadpřirozené schopnosti pro přivolání démona a je nutné podotknout, že při téhle aktivitě jí je možné nalytat pouze ve chvíli, kdy se nikdo jiný nenachází ve stejné místnosti jako ona. Při pokusu o vyvolávání, Celestina dává nadpřirozené bytosti různé tituly:

„Conjúrote, triste Plutón, señor de la profundidad infernal, emperador de la corte dañada, capitán soberbio de los condenados ángeles, [...]“⁷⁹

Uvedené tituly podle Limy svědčí o pohanských tradicích, které však postupem času začaly být vnímány zcela jinak a Pluto, bůh podsvětí, začal být srovnáván s křesťanským Satanem, který najednou nesl negativní význam. Jméno mýtické postavy „Pluto“ však bylo velmi často používáno jako synonymum pro Háda, protože dříve, ještě ve starověkém Řecku, se Pluto jmenoval Hádes.⁸⁰

⁷⁷ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 223-224

⁷⁸ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna II, str. 121

(„Tak doběhni rychle do hořejšího poschodí nad pavlačí a přines sem baňku s hadím olejem, najdeš ji zavěšenou na tom kousku provazu, který jsem přinesla zvenku onehdy v noci, když přšelo a byla taková tma.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 116

⁷⁹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III, str. 122

(„Zaklínám tě, chmurný Plutone, vládce hloubky pekelné, panovníče zavrženého dvora, vrchní veliteli padlých andělů, [...]“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 117

⁸⁰ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 224-225

V průběhu děje lze najít pasáže, které souvisejí s kouzelnictvím, ale nezdá se, že by byly tak černobílé, jak se na první pohled možná jeví. Je důležité zkoumat, jak se stařenka k ďáblu chová a jak s ním zachází. Celestina mýtické postavě nařizuje, aby se ukázala. Pro čarodějnic by bylo takové chování nemyslitelné, ale také se dají najít prvky čarodějnictví ke konci třetího jednání, ve kterém se vyskytuje souhrn slov, jež slouží k vyvolávání Pluta. Jak již bylo řečeno existují knihy zvané grimoáry a je možné, že se v knize od Fernanda de Rojase nachází úsek během odříkávání zaklínadla, které by mohlo naznačovat, že i Celestina používala knihu, ve které byl popsán průběh kouzla: „por la virtud y fuerza de estas bermejas palabras“⁸¹

Na samotném konci souhrnu slov, která jsou potřebná pro přivolání démona se nachází část, která by se mohla podobat darování oběti, kterou stařenka nabízí Satanovi: „Y esto hecho, pide y demanda de mí a tu voluntad“⁸², ale nezdá se to příliš reálné, jelikož taková oběť se může nadpřirozené postavě jevit jako nedostačující. Z toho lze tedy usoudit, že spíše vyvolává pohanského boha Pluta než křesťanského démona.

V rámci studie na *La Celestina* je zajímavé se podívat i na pověst, která se pojí s démonem, který se v díle objevuje. Hádes, který byl později nazýván Plutem, si vzal Persefonu, dceru Dia, a proti její vůli ji vzal s sebou do podsvětí odkud ji nedovolil odejít. Její matka ji hledala a dozvěděla se, že je její dcera uvězněná v podsvětí. Zeus se s Hádem domluvil, že bude moci navštěvovat svět živých, ale to však nepotrvá dlouho. Teď tedy nastává otázka: jaká je spojitost mezi zmíněnými texty? Podobně jako Hádes či Pluto poskrvnil Persefonu, tak o něco podobného Celestina v průběhu děje usiluje u Calista a Melibey a kromě toho také přivolává samotného Pluta, který, pokud bude skutečně vnímaný jako synonymum pro Háda, se už někdy v podobné situaci nacházel.

Během odříkávání slov, která měla probudit a přivést na svět živých démona se nachází úsek, ve kterém se Celestina snaží zařídit kladný výsledek jejího úsilí a dodává k proslovu její vlastní slova:

⁸¹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III, str.122

(„Účinností a silou těchto rudých písmen.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 117

⁸² Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III, str. 123

(„A až se tak stane, chtěj a žádej ode mne, co budeš chtít.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 118

„Si no lo haces con presto movimiento, movimiento, tendrásme por capital enemiga; heriré con luz tus cárceles tristes y oscuras; acusaré cruelmente tus continuas mentiras; apremiaré con mis ásperas palabras tu horrible nombre. Y otra y otra vez te conjuro.“⁸³

Během celého nadpřirozeného procesu dává Celestina jasně najevo, kdo má kontrolu nad celou touthle situací a démon to rozhodně není.⁸⁴

Aby bylo možné si situaci ještě více přiblížit zdá se být na místě si ještě jednou připomenout stařenky laboratoř. Nově se začínají objevovat studie, které tvrdí, že Celestina má laboratoře rozdělené na dvě velké části, které jsou rozděleny podle pater. První část by se měla nacházet dole, zatímco ta druhá nahoře. Obě komory jsou však dále roztrženy na ještě menší sektory podle ingrediencí a také podle toho k čemu každá z nich slouží. Například přísady, které mají něco společného s malováním obličeje jsou uloženy v blízkosti těch, které mají pomoci při výrobě voňavé vody, a dokonce se ve stejné části nacházejí i takové, které by měly pomoci dodat vlasům blondatý vzhled. Ovšem to není vše, také měla:

„una cámara llena de alambiques, de redomillas, de barrillejos de barro, de vidrio, de alambre, de estaño, hechos de mil faciones.“⁸⁵

Jak je tedy možné odvodit, nacházely se u stařenky doma i předměty, které nesloužily jako finální produkty, nýbrž měly tvořit velmi důležitou součást při jejich výrobě a všechny výše uvedené věci jsou úzce spjaty s ostatními předměty, které se blízko nich nacházejí.

Je však zajímavé se znova zmínit o povoláních, která stařenka vykonává. Občas je vnímána i jako lékařka, jelikož ve středověku šla magie ruku v ruce s medicínou a není tedy příliš překvapivé, že ji lze v díle přistihnout, jak promlouvá jako lékařka k Melibee. Také na ní lze nahlížet jako na dětského lékaře či gynekologa, protože v díle pomáhala Aréuse s nepravidelným menstruačním cyklem, ale i přes to je jejím nejdůležitějším povoláním to,

⁸³ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III, str. 123

(„Neuděláš-li to rychlým výkonem, budeš mít ve mně úhlavní nepřítelkyni; světlem zasáhnu tvé chmurné a tmavé žaláře; nemilosrdně prozradím tvé ustavičné lži; budu stíhat svými hrubými slovy tvé hrozné jméno! A znovu a znovu tě zaklínám!“). Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 118

⁸⁴ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 225

⁸⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna VIII str. 84

(„Jednu místnost měla plnou baněk, fiol, nádob hliněných, skleněných, měděných i cínových, provedených na tisíc způsobů.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 76

keré je spojováno s magií, protože nadpřirozené schopnosti lze uplatnit ve větší škále různých oborů.⁸⁶

Sánchez Fernández v jeho studii ještě dodává, že lékařství a kouzelnictví nejsou jediná zaměstnání, která Celestina vykonává, a která lze mezi sebou propojit. Například s magií se velmi často pojí povolání dohazovačky. Najít podobnosti mezi dalšími povoláními je také možné, ale pro tuhle práci se zdá být podstatnější zmínit taková, která v sobě ukrývají něco nadpřirozeného.⁸⁷

Nyní zpátky k laboratoři, kterou stařenka vlastní. Jak bylo možné již vidět Celestina kouzlo provádí ve chvíli, kdy se nachází v místnosti sama a podle studie, která je napsaná Limou se tenhle druh kouzla odehrával mimo zraky lidí, kteří vyznávali křesťanskou víru a je tedy možné, že se v knize nachází ještě jedna místnost navíc, kterou však autor nikdy v díle nezmínil. Během vyvolávání se stařenka určitě nachází v domě, ve kterém bydlí a je možné se domnívat, že by mohla mít ještě tajný vstup do místnosti, který by ji umožnil kouzlo provést mimo zraky všech. Kdyby jej však skutečně měla, jak by se do něj dostala? Podle Limy je možné, že by se tam bylo možné dostat nadzvednutím poklopu, který by ukrýval schody vedoucí do místnosti, která by měla obsahovat předměty související s magií (grimoáry a podobně). Navíc by tahle místnost měla být poměrně rozsáhlá, protože se do ní ještě musel vejít kruh, který stařenka před kouzlením nakreslila na podlahu. Je však zajímavé, že se nikde nenachází zmínka o tom, že by se v místnosti nacházely předměty, které by bylo možné spojovat s magií. Je tedy možné, že se jedná o místnost, která se nachází v podzemí a tím by měla blíže ke světu, ve kterém sídlí duše zemřelých. Všechny předměty, které jsou potřebné pro vykonávání magie však patří do běžného světa a je tedy možné se domnívat, že se nachází někde v podkroví, odkud je možné, že Elisa vzala veškeré ingredience potřebné pro vyvolávání Pluta.

Lima tvrdí, že jakmile Celestina vkročí do místnosti, tak by se měla obléct do oblečení, které je typické pro kouzelníky a měla by si také vzít do ruky hůlku, která by ji pomohla posílit její nadpřirozené schopnosti a hned poté mohla začít kreslit za pomoci zmíněného předmětu na zem kruh, který jí měl ochránit před nečekanými událostmi, které

⁸⁶ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). 209-210

⁸⁷ Sánchez Fernández, Juan A. (2012). *La tesisura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1918-7. str. 116

mohly nastat.⁸⁸ Nezdá se, že by bylo rozumné se na situaci koukat z tohoto úhlu pohledu, protože z uvedených popisů kouzelnic či čarodějnic se nikde neobjevuje zmínka o tom, že by museli nosit specifické oblečení nebo vlastnit kouzelnou hůlku, která by měla podpořit jejich magické schopnosti.

Existují však i jiné teorie, které podporují názor, že je Celestina spíše kouzelnice, například Botta shrnuje nejdůležitější body týkající se studované problematiky:

1. V průběhu vyprávění, když postavy hovoří o Celestině a chtějí poukázat na její magické schopnosti, tak ji nikdy nenazvou jinak než kouzelnicí.
2. V její laboratoři je možné najít spoustu předmětů a ingrediencí, které bývají velmi často spojované s kouzelnictvím a to hlavně ty, které by měly lidem pomoci v oblasti lásky. Důležitým předmětem, který mohl sloužit jako talisman, tak také může být vnímán jako něco, co svědčí o kouzlech v knize je „mantillo de niño“⁸⁹, který sloužil jako velmi důležitá přísada během *philocaptio*. Další důležitou roli hrají části různých zvířat, které se nacházejí v laboratoři stařenky, protože jejich produkty se využívají při kouzlech.
3. Jak již bylo možné vidět, Celestina po lidech, kteří za ni přijdou, aby jim pomohla vyřešit jejich problém, vyžaduje osobní předměty, které byly pro klienta důležité. Většinou se takové předměty sháněly, aby bylo možné pocity jedné osoby přemístit do jiné osoby. Jak již také bylo řečeno, Celestina žádala od Melibey její opasek. Je také potřeba zmínit, že tohle nebylo vše, co stařenka dělala. Čtenářům se totiž dostává informace, že prováděla různé rituály. Zmíněné rituály většinou spočívaly v tom, že zákazníkům na tělo kreslila různé ornamenty, a nakonec obdrželi od stařenky různé předměty.
4. Další podstatnou informací, která naznačuje, že je Celestina skutečně kouzelnicí, by mohla být ta, že se vyzná v bylinkách, a kromě toho má velké znalosti související s nadpřirozenými silami různých kamenů.
5. Jak bylo zmíněno již dříve, Celestina má i takové schopnosti, které ji umožňují vidět do budoucnosti. V její laboratoři se totiž nacházejí takzvané *habas moriscas*, které bývají využívány právě pro podobné účely. To však není to jediné, co ji umožňuje nahlédnout do budoucnosti. Jak již bylo zmíněno, ve čtvrtém jednání, když se Celestina vydala na cestu

⁸⁸ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 226

⁸⁹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. jednání I, scéna VIII, str. 86

(„dětské výkaly“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 77

k mladé dívce domů, tak vyčetla díky věcem, které cestou zahlédla svou vlastní budoucnost.⁹⁰

I přesto, že obě teorie na téma kouzelnictví nahlíží ze zcela odlišného úhlu pohledu, tak obě působí poměrně věrohodně. Zdá se však, že je pár bodů, které by se mohly jevit jako méně přesvědčivé. Jedním z ním by byl například ten, jež uvádí, že je možné Celestinu považovat za kouzelnici, protože ji tak všichni ostatní říkají. Je však zajímavé, že Lima na konci práce uvádí, že se lidé k Celestině chovali spíše jako k čarodějnici než jako kouzelnici.⁹¹ Také se nezdá příliš pravděpodobný úsek, jež zmiňoval, že by se mohla Celestina převléct do oblečení typického pro kouzelnice, jelikož se nikde neobjevila zmínka o tom, že by při provedení kouzla měli lidé nosit určitý druh oblečení. Taktéž se moc neuvádí informace o použití hůlek, které by měly posílit nadpřirozenými schopnostmi.

Na jednu stranu existují teorie, které se snaží dokázat, že je Celestina kouzelnice, na druhou stranu je možné se střetnout i s takovými, které tvrdí, že je čarodějnice, ale podle studie Cárdenase-Rotunna se zdá, že je možné usoudit, že je lze obě považovat za stejný druh bytosti s nadpřirozenými schopnostmi díky nerozlišování rozdílů, které obnáší studované pojmy.⁹²

Botta ale ve své studii, mimo jiné také shrnuje nejdůležitější body, které by měly podpořit tvrzení, že se v díle objevuje spíše čarodějnictví než kouzelnictví. Velká většina však souvisí s učitelkou Celestiny, která bude popsána v následující kapitole. Někteří kritici se také díky tomu domnívají, že pokud byla Claudina označena za čarodějnici, tak ji musí být i Celestina, protože od ní získala všechny znalosti, které souvisejí s jejím hlavním povoláním a jak sama uvádí obdržela od ní: „todo lo mejor que sé de mi oficio“⁹³

Také je možné v jedné chvíli Celestinu přistihnout, že během jejího popisování minulosti, ve které hrála velmi důležitou roli její mentorka Claudina, navíc se zmiňuje o

⁹⁰ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). 213-214

⁹¹ Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, informace na str. 229

⁹² Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001)., str. 278

⁹³ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. jednání IV, scéna I, str. 116

(„to nejlepší, co znám ve svém povolání.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 111

„nuestro oficio“⁹⁴ jako kdyby jejich práce byly propojené a je to skutečně možné, ale jak již bylo řečeno, kouzelnictví i čarodějnictví nesou podobné charakteristiky, ale je možné mezi nimi najít i důležitý rozdíl, který odděluje tyto termíny do dvou odlišných skupin.

Jak již bylo zmíněno, pro čarodějnice bylo typické, že chodily po nocích ven a vykonávat různé aktivity a jednou z nich by mohla být například ta, během které objevila „un pedazo de la sogá que traje del campo la otra noche cuando llovia y hacia escuro“⁹⁵ Zmíněný provaz, který našla by měl sloužit jako důležitá pomůcka při kouzlech v oblasti milostného života.

Podle Botty se některé studie usuzují, že Celestinu lze považovat za čarodějnici na základě komunikace, kterou vede s démonem. Oslovuje ho, jako kdyby se s ním dobře znala a označuje se za „tu más conocida cliéntula“⁹⁶ a možná právě díky tomu, že si je s ním blízká, tak ho vyvolá, aby ji pomohl v oblasti lásky v případě Calista a Melibey. Jak již bylo možné vidět v jedné z předchozích citací stařenka říká Plutovi, že až naplní úkol, který mu dohazovačka udělila, může po ní žádat, co jen bude chtít a je možné usuzovat, že právě v tento moment s ním uzavřela určitý druh dohody.⁹⁷

Slovo pakt či dohoda však může být chápáno i jinak. Může se vztahovat i na pracovní dohodu, která se v díle nachází a jednalo by se o obchod mezi Calistem a stařenkou. Například v jedné z předchozích citací bylo možné spatřit, že úsek „Y esto hecho, pide y demanda de mí a tu voluntad“⁹⁸ lze chápat, jako část dohody mezi stařenkou a démonem a je zvláštní, jakým způsobem na sebe odkazuje (tahle informace se nachází v citaci č. 96). Jak je

⁹⁴ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str. 183

(„Naše povolání.“ Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 182

⁹⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna II, str. 121

(„na tom kousku provazu, který jsem přinesla zvenku onehdy v noci, když přšelo a byla taková tma.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 116

⁹⁶ Tamtéž, jednání III, scéna III, str. 122

(„nejznámější vzyvatelka“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 117

⁹⁷ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str. 215

⁹⁸ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání III, scéna III, str. 123

(„A až se tak stane, chtěj a žádej ode mne, co budeš chtít. Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání III, str. 118

již výše uvedeno, kdyby se skutečně jednalo o pakt mezi démonem a čarodějnici nebylo by trochu zvláštní to, jak se Celestina k nadpřirozené bytosti chová a co mu nabízí za jeho služby?⁹⁹ Je však pravděpodobné, že může mít ještě jinou domluvu s ďáblem, o které čtenáři nevědí. Deyermond je zase přesvědčen, že od začátku jejího setkání s mýtickou postavou se stařenka snažila o to, mít celou situaci pod kontrolou, ale ve skutečnosti byla oklamaná.¹⁰⁰ Ale je tomu skutečně tak? Věřila tomu i ona?

Jak již bylo řečeno, Celestina při cestě k Melibee nevypadala příliš jistě, ale jakmile si uvědomila, co všechno je v sázce, tak se vzchopila a rozhodla se i přes veškeré nejistoty pomoci v dané situaci. V kontrastu s tím, jak se chovala k mýtické bytosti před tím a poté, co opustila dům mladé dívky, Je možné si všimnout kontrastu mezi chováním stařenky k mýtické bytosti před tím, než vešla do domu mladé dívky a poté kdy z něj odcházela. Při odchodu mu totiž najednou děkuje za jeho služby. Je však v tehle moment možné o ní mluvit jako o někom, kdo má stejné postavení se satanem nebo patří mezi ty, kteří nemají příliš velkou důvěru ke studovanému tématu nebo se pouze snažila o rychlejší průběh celé akce? Na tuhle otázku je poměrně složité odpovědět, ale jedna věc je v tehle moment jistá. Celestina si je vědoma toho, že tahle práce ji pomůže zpátky získat sílu,¹⁰¹ ale jak už bývá zvykem ne všechno může mít pozitivní výsledky a může za tuhle činnost také být potrestána.

Dříve na to nebyla sama, protože měla Claudinu, se kterou vše dělávaly společně:

„juntas lo hicimos, juntas nos sintieron, juntas nos prendieron y acusaron, juntas nos dieron la pena“¹⁰²

Ale po smrti její učitelky byla stále pronásledována a trestána inkvizicí za různé činy, kterých se dopustila. A je možné, že právě odsud pochází její opatrnost a také tvrzení, že si je

⁹⁹ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). str. 291-293

¹⁰⁰ Deyermond, Alan D. "Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“. Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977, str. 9-10

¹⁰¹ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001)., str. 291-293

¹⁰² Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str. 185

(„Společně jsme to provedly, společně nás vypátrali, společně nás sebrali a obžalovali, společně nás potrestali.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 183

Celestina vědoma i následků, které se s tímhle povoláním pojí při snaze pomoci Calistovi a Melibee se dát dohromady.¹⁰³

Podle Botty různí kritici ještě poukazují ještě na pár jiných věcí, které by měly poukázat na to, že stařenka má za pomocníka Satana, který je schopný na sebe vzít podobu hada avšak během *Sabbath* mu jeho moc dovoluje přeměnit v berana. Proč je důležité to zmínit? Jak bylo možné vidět ve chvíli, kdy Celestina vyvolává démona, tak je možné se domnívat, že na sebe vzal podobu příze, která měla zdánlivě připomínat smotaného hada. Mezi předměty, které jsou v díle zmíněny, nesmí být opomenuta ani krev berana. V průběhu děje se sice nikdy neříká, k čemu je tahle tekutina vůbec dobrá, ale někteří kritici zastávají názor, že by nebylo úplně od věci si myslet, že by Celestina zmíněnou tekutinu mohla pít.

Zmíněný názor však bývá spíše vnímán jako parodie, protože se domnívá, že by beraní krev měla pít pouze při černé mši, která právě měla sloužit jako zesměšnění té křesťanské a stařenka zde měla zastávat pozici kněžky.

Další úsek, ve kterém je možné Celestinu přistihnout v roli, která se podobá té, kterou vykonávají kněžky se nachází v prvním jednání. Podle Pármena se prý měla podílet na pomoci při příležitostech jako jsou například bankety pro členy církve akorát že posvátné kláštery mění na nevěstince a další charakteristický znak, který obnáší jedno z jejich povolání, konkrétně se jedná o vlastníci nevěstince, a všechny nečestné aktivity s tím spojené bývají velmi často byly přirovnávány k přítomnosti démonické aktivity hlavně pokud se odehrávaly v období velmi důležitých křesťanských svátků, jako jsou například Vánoce nebo Velikonoce.¹⁰⁴

Je také zajímavé se podívat na období, ve kterém Celestina měla zmíněné bankety uspořádává:

„en tiempo honesto, como estaciones, procesiones de noche, misas del gallo, misas del alba y otras secretas devociones“¹⁰⁵

¹⁰³ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str. 215

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 216

¹⁰⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání I, scéna VIII str. 83

(„v nezávadné době, jako při zastaveních, při nočních procesích, na půlnočních a jitřních mších a při jiných nočních pobožnostech.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání I, str. 75

Kromě toho je možné v textu vypátrat i další momenty, ze kterých lze usuzovat, že je Celestina čarodějnice. I samotný autor chce, aby čtenáři díla věděli, že nejzajímavější postava z celého díla bývala velmi často zaneprázdněna po večerech. Věřilo se, že se čarodějnice setkávaly s démonem právě ve večerních hodinách a může to potvrdit jizva, kterou má Celestina na nose, jelikož může být vnímána jako d'áblovo znamení, které mohla dostat na jedné ze schůzek s nadpřirozenou bytostí. Zmínku o ní je možné dohledat ve čtvrtém jednání od Lucrecie:¹⁰⁶

„Hermosa era con aquel su Dios os salve¹⁰⁷ que traviesa la media cara“¹⁰⁸

Teorie, které zastávají názor, že je Celestina spíše kouzelnice se zdají být přesvědčivější než ty, které tvrdí, že je čarodějnice, a to ne jenom, protože jsou více doložené, ale také kvůli tomu, že je pravděpodobně, že i samotný autor si byl vědom rozdílů mezi těmito pojmy a v díle je záměrně rozlišoval. Otázka dohody mezi stařenkou a démonem v díle je však nejistá a zdá se, že by se mohla uskutečnit někdy mimo zraky čtenářů.

¹⁰⁶ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str. 216

¹⁰⁷ *Dios os salve* je jiný výraz pro jizvu.

¹⁰⁸ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání IV, scéna V, str. 138

(„Krásná byla s tím Božím pozdravením, co se jí táhne přes půlku obličeje!“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání IV, str. 130

7. Claudina

Při studii magie v díle se nesmí nechat stranou ani Celestiny učitelka, Claudina. Je poměrně těžké o ní něco říct jak v popisu postavy, tak v oblasti magie, jelikož jako samotná postava v díle od Fernanda de Rojas nikdy nevystupuje a všechny informace, které je možné o ní zjistit uvádí v průběhu děje její stoupenkyně Celestina.

Jediné, co se o ní s jistotou může říct jsou následující citace, které pojednávají o její minulosti:

„le levantaron que era bruja“¹⁰⁹

„a tuerto y sin razón con falsos testigos y recios tormentos, la hicieron aquella vez confesar lo que no era.“¹¹⁰

Jak se ale dostala Claudina do takové zapeklité situace, aby byla obviněna z čarodějnictví?

„La hallaron de noche con unas candelillas, cogiendo tierras de una encruzijada“¹¹¹

Šibenice prý měly být důležitým bodem, který sloužil jako místo pro předávání obětí bohyni měsíce, také tohle místo sloužilo k zabíjení obětí, tvoření dohod s nadpřirozenými bytostmi a podobně.¹¹² Botta ve své studii navíc uvádí ještě více informací, které by měly podpořit tohle tvrzení. Kromě výše uvedených příkladů také uvádí, že je důležité vyzdvihnout fakt, že má Claudina znalosti ohledně magických kruhů a pentagramů, protože ví, jak se do

¹⁰⁹ Tamtéž, jednání VII, scéna I, str. 185

(„ji obžalovali, že je čarodějnice“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 184

¹¹⁰ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str. 186

(„neprávem a bez důvodu a falešnými svědky a krutými mukami tenkrát přinutili, aby se přiznala k tomu, čím nebyla.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 185

¹¹¹ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str. 185

(„zastihli ji v noci s několika svíčkami, jak sbírá hlínu pod šibenicí“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 184

¹¹² Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). str. 289

nich dostat a k čemu vůbec takové symboly sloužily? Měly sloužit jako místo, ze kterého bude možné komunikovat s mýtickými postavami.¹¹³

Díky Celestině se čtenář dozvídá, že její učitelka uměla skvěle komunikovat s démony a zdá se, že v tenhle moment je vidět zmíněná rozdílná úroveň, ve které se obě nacházely. Nadpřirozené bytosti měly z Claudiny strach a kdykoliv se je snažila vyvolat, raději se hned ukázaly. Je zajímavé také zmínit, že jedna z charakteristických vlastností d'ábla bylo lhaní, ale vypadá to, že se neopovážily říkat nic jiného, než pravdu, pokud se jednalo o mentorku nejvýznamnější postavy v díle. V průběhu děje lze najít jak se Celestina vyjadřuje o Claudině a jejím vztahům k nadpřirozeným bytostem:¹¹⁴

„Tumbando venían unos sobre otros a su llamado; no le osaban decir mentira, según la fuerza con que los apremiaba.“¹¹⁵

K jejímu obvinění z čarodějnictví možná přispěla určitá činnost, které se Claudina také zúčastnila. Ve středověku se velmi často stávalo, že bývaly z čarodějnictví odsuzovány ženy, které zastávaly práci porodní asistentky, protože to byla jediná možnost jak si pro ně vydělat peníze potřebné pro jídlo. Obviňovány byly kvůli tomu, že se tvrdilo, že čarodějnice potřebovaly malé děti jako oběti a kde jinde je lze sehnat snadněji než v moment, ve kterém je matka dítěte z emočního hlediska naprosto ponořená do situace a velmi důležité bylo, že děti nebyly pokřtěné, takže měly pro čarodějnice mnohem větší cenu.

Celestina čtenářům podává informaci, že celkově nachytali její mentorku pětkrát a jednou byla dokonce obviněna i s Celestinou. O Claudině se ví pouze to, co stařenka chce, aby se vědělo. A jelikož se jako samotná osoba v knize neobjevuje a podle Cárdenase-Rotunna by se neměla brát jako rozhodující faktor v určování, zda se v díle objevuje kouzelnictví, popřípadě čarodějnictví. A působí poměrně logicky, že by se nemělo pokládat příliš velkou váhu na popis postavy, která ani v knize nevyskytuje a na základě promluv od ostatních postav usuzovat, zda je v díle spíše kouzlení anebo čarování.

¹¹³ Botta, Patrizia (2017). *Magic in Celestina*. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str, 214

¹¹⁴ Tamtéž, str. 214

¹¹⁵ Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0. Jednání VII, scéna I, str.184

(„O překot přicházeli jeden přes druhého na její zavolání. Neodvažovali se jí lhát; s takovou silou je ovládala.“) Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. Jednání VII, str. 182

Jak již bylo řečeno jediné, co se o ní da říct je, že byla obviněna z nadpřirozených praktik, donutili ji, aby se přiznala k čarodějnictví a ti i přesto že se text tváří, jako kdyby nikdy před tím nečarovala. Také se o ní ví, že v práci s kouzly byla na zcela jiné úrovni než Celestina. Nebylo těžké ji nachytat ve chvíli, kdy hledala věci potřebné pro jejich povolání a jak již bylo zmíněno slovní spojení *muestro oficio* se vztahuje spíše k tématu kouzelnictví.

Je přirozené smýšlet o Claudině jako o kouzelnici díky tomu, že Celestina za ní byla vždy označována, a protože si byla s její učitelkou velmi blízká a naučila se od ní vše potřebné pro jejich práci, působilo by tedy věrohodněji usoudit, že stařenky mentorka je pouze kouzelnice.¹¹⁶

Rozdíly mezi Claudinou jako čarodějnici a kouzelnici se nezdají být tak jednoznačné jako v případě její stoupenkyně, protože je velmi těžké studovat postavu, která se v díle neobjevuje a veškeré informace od ní dostáváme od jedné jediné postavy. Je logické smýšlet o ní jako o někom, kdo by neměl hrát důležitou roli během určování, která z nadpřirozených praktik se v díle objevuje a možná právě proto se zdá, že je lepší se přiklonit k názoru, že je spíše kouzelnice, přeci jenom Celestina za ní byla označena a všechno dělaly spolu a také Claudinu donutily, aby se přiznala k něčemu, co není.

¹¹⁶ Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). str.289-291

8. Závěr

Během práce bylo možné vidět snahu o prokázání existence magie v díle a také se podrobněji řešila otázka, zda jsou Celestina a Claudina spíše kouzelnice či čarodějnice. V tomhle směru je možné na dílo nahlížet ze dvou perspektiv. Jedna by tvrdila, že je magie skutečná a druhá by tvrdila přesný opak. Bez pochyby lze v díle najít úseky, které by značily o existenci uplynulého času, který ale není přímo popsán, ale nevypadá to, že by hrál u Melibey podstatnou roli při utváření názoru na Calista. I přes to, že Celestina působí jako skvělá manipulátorka, která by byla schopná přesvědčit lidi ve svém okolí, tak se zdá, že na Melibeu to bohužel nestačilo. Z toho se dá tedy usoudit, že na mladou dívku zapůsobily nadpřirozené síly.

Existenci magii v díle je možné dokázat tím, že se měl démon ukrývat v různých předmětech a ne jenom, že měl moc ovlivnit mysl mladé dívky, která se najednou zamilovala do mladíka, kterého během jejich prvního setkání odmítla, ale také si pohrál i s jinými postavami. Ty ovlivnil ve chvíli, kdy se dotkly předmětu, ve kterém se zrovna d'ábel nacházel a později bylo možné vidět, že na všechny, kteří přišli do přímého kontaktu s věcí, ve které zrovna byl, čekal špatný konec.

Problém nastává u popisu Celestiny a Claudiny, u kterých se zdá, že není tak jednoznačná odpověď na to, co jsou přesně zač. Celestina bývá častěji vnímána jako kouzelnice a zdá se, že díky jejím schopnostem ji skutečně lze za ni považovat. Uměla číst budoucnost, vyznala se v bylinkách, některé z předmětů, které vlastní se používají při kouzlení a další. O Claudině je obecně složité dojít k závěru, protože nemáme možnost ji poznat jako samostatnou postavu v díle. Většinou však bývá označována za čarodějnici a také z téhle praktiky byla obviněna. Jediný případ, ve kterém by se ji dalo považovat za kouzelnici by byl moment, ve kterém se přijme informace, že si byla velmi blízká se svou budoucí stoupenkyní, Celestinou.

Na závěr je nutno dodat, že dílo od Rojase v sobě skrývá spoustu tajemství a ne vždy je jednoduché s jistotou odpovědět na otázky, které se při četbě díla naskytanou. Jediným takovým případem by se mohla zdát problematika čarodějnictví či kouzelnictví v knize.

9. Shrnutí

V průběhu práce bylo možné nahlédnout na dobu, ve které dílo *La Celestina* vznikalo a to jak z obecnějšího úhlu pohledu, tak s větším zaměřením na inkvizici a její postoj, který zaujímal vůči čarodějnicím. Zpočátku byly vnímány jako pozůstatek pohanské víry, jejichž kořeny sahají až do antiky, ale později církev změnila názor a začala lidi s nadpřirozenými schopnostmi považovat za nepřítel křesťanské víry. Ne dlouho po vzniku inkvizice bylo upáleno několik (převážně) žen, které byly obviněny z čarování, ale díky reformám bylo 15. a 16. století poměrně klidné s porovnáním se stoletím následujícím, během kterého byla potrestána spousta čarodějnic.

S různou dobou se měnilo i charakteristiky žen, které mohly používat magii dle jejich uvážení. Byly považovány za kruté bytosti, které se účastnily za noci tajných setkáních, během kterých hrály důležitou roli oběti a vyvolávání démona. Vedle takových bytostí existovaly však i takové, které nebyly vždy považované za zlé. Jednalo se například o víly. Velkým oříškem pro teology byla domněnka, že mají čarodějnice schopnost létat a to ne pouze jejich tělo, ale také jejich duše.

S tématem se pojí i souhrn sil, které jsou silnější než přírodní jevy a staví se proti nim. Není sice možné přesně určit, odkud pocházejí, ale nejstarší záznamy existují z dob starověku. Kromě obecného náhledu bylo možné také vidět snahu zaměřit se na studované dílo z hlediska magie, která by se v něm měla nacházet.

Ve středověku vznikala i jiná díla, která měla podobný pohled na ženské postavy v dílech. Vždycky byly popisovány mužem a občas je možné vidět, že jsou vyobrazovány tak, aby naplňovaly standardy té doby nebo aby naplňovaly určité ideály.

Dále bylo možné vidět i rozdíl mezi kouzelnictvím a čarodějnictvím a i přes to, že dnes už je možné tyto termíny libovolně zaměňovat, dříve se oddělovaly. Obě praktiky si byly velmi podobné, ale i tak mezi nimi existuje rozdíl. Čarování bývá spojováno s náboženstvím, protože démon, od kterého si lidé půjčovali schopnosti, byl jimi uctíván. Kouzlení bylo spíše obřadní.

Nakonec se objevil popis Celestiny a její mentorky Claudiny, na kterých bylo jistě zajímavé to, že jedna byla považována za kouzelnici, zatímco ta druhá za čarodějnici. O Claudině je těžké něco říct s jistotou, protože její postava není živá, tudíž v knize nikdy nevystupuje. Ožívá pouze ve chvílích, kdy o ní mluví její stoupenkyně.

10. Resumen

A lo largo de este trabajo fue posible ver el período durante el que se fue formando la obra erudita, tanto del punto de vista más general como más centrado en la inquisición y su postura ante las brujas. Al principio se les percibía como el resto de las religiones paganas, cuyas raíces se dotan hasta la Antigüedad, pero un poco más tarde, la Iglesia cambió de opinión y la gente con los poderes sobrenaturales fue considerada como los enemigos de la religión cristiana. No tan tarde después de la creación de inquisición fueron quemadas varias personas (sobre todo las mujeres) que fueron acusadas de la brujería pero gracias a las reformas los siglos XV y XVI fueron más tranquilos en comparación con el siglo siguiente durante el que fue castigada una multitud de brujas.

Con el cambio de la época también cambiaron las características de las mujeres que podían usar la magia a su gusto. Fueron considerados unos seres peligrosos que atendían a unos encuentros secretos durante los que jugó un papel importante los sacrificios y la invocación del demonio. Ante estas criaturas existían aquellas que no fueron consideradas como malas. Se trata, por ejemplo, de las hadas. Un gran problema para los teólogos fue la hipótesis de que las brujas pueden volar y no solo su cuerpo, sino también su alma.

Con este tema también está relacionado conjunto de los poderes que son más fuertes que la naturaleza. Aunque no se puede decir con exactitud de dónde vienen, las informaciones más antiguas son de la época de la Antigüedad. Además de la perspectiva general también fue posible ver el intento de enfocarse en la obra desde el punto de vista de la magia que debería encontrarse a lo largo de la obra.

En la Edad Media fueron creadas también otras obras que trataron la misma imagen de los personajes femeninos dentro de la obra. Siempre fueron narrados por los hombres y fue posible ver que son representadas de tal manera para que cumplieran con los estándares de la época.

Luego se trataron las diferencias entre la hechicería y la brujería, a pesar de que hoy en día estos dos términos pueden sustituirse, antes su significado era diferente. Ambas prácticas eran muy similares pero aun así existe una diferencia entre ellas. Brujería se vincula con la religión porque el demonio, que prestaba fuerzas a las personas, fue adorado por las brujas; hechicería en más ceremonial.

Al final apareció la descripción de Celestina y su mentora, Claudina. Fue interesante que una es considerada hechicera y la otra, bruja. Sobre Claudina es difícil decir algo con seguridad porque no es viva, por lo tanto no aparece como personaje en la obra. Renace solamente en aquellos momentos cuando Celestina habla sobre ella.

11. Zdroje

Botta, Patrizia (2017). Magic in Celestina. V: Enrique Fernandez: *A Companion to Celestina* (Leiden: Brill. 2017). str. 205 - 224. Dostupné z:

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?pq-origsite=primo&docID=4920887>

Cárdenas-Rotunno, Anthony J. (2001). Rojas's "Celestina and Claudina": V Search of a Witch. Online. *Hispanic review*, Vol. 69, No. 3 (Summer, 2001). Dostupné z:

<https://doi.org/10.2307/3247063>

Contreras, Jaime, *Historia de la Inquisición Española (1478 - 1834)*. Arco Libros, S. L., 1997. ISBN: 84-7635-269-7. str. 7-9

Deyermond, Alan D. "Hilado-cordón-cadena: symbolic equivalence in „La Celestina“. Online. *Celestinesca*, vol. 1, no. 1, 1977, str. 6 - 12. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44282555>

Ferrera-Lagoa, Alberto. Muchos días son passados...» Magia y concepción del tiempo en La Celestina. Online. *Celestinesca*. 2020 (vol. 44) . ISSN 0147-3085. Dostupné z:

<https://ojs.uv.es/index.php/celestinesca/index>

Gerli, E. Michael (2011). "Agora que voy sola": Celestina, magic, and the disenchanted Word. Online. *EHumanista* (Vol. 19). Dostupné z:

<https://www.ehumanista.ucsb.edu/volumes/19>

Henningsen, Gustav. La inquisición y las brujas. Online. *Ehumanista (Santa Barbara, Calif.)*. 2014, roč. 26, s. 133-152. ISSN 1540-5877. Dostupné z:

<https://ehumanista.ucsb.edu/volumes/26>

Lida de Malkiel, María Rosa, *La originalidad artística de La Celestina*, Buenos Aires, Eudeba, 1962. (str. 557 - 565)

Lima, R. The arcane paganism of Celestina: Plutonic magic versus satanic witchcraft in 'Tragicomedia de Calixto y Melibea'. *Neophilologus*. 1998, roč. 82, č. 2, str. 221-233. ISSN 0028-2677. Dostupné z: <https://link-springer-com.ezproxy.is.cuni.cz/article/10.1023/A:1004292418577>

Miranda Poza, José Alberto. (Re)presentaciones de la mujer en textos literarios medievales castellanos. *Revista Ártemis (João Pessoa)*. 2018, vol. 25, No 1. ISSN 1807-8214, str. 60 - 66.

Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=c4b8ab8d-1327-4ece-a85f-768124ec8f89%40redis>

Pueyo Zoco, V. M. (2019). El escándalo de La Celestina: magia y acumulación primitiva en la España del holocausto (1486-1507). Online. *Edad De Oro*, (38), str. 35–53. Dostupné z: <https://doi.org/10.15366/edadoro2019.38.002>.

Real Academia Española: *Diccionario de la lengua española*, 23.edice., [verze 23.7 online]. <https://dle.rae.es/> (18. 3. 2024)

Rojas, Fernando de, *Celestina*. Přeložil: Hodoušek, Eduard a Muzika, František. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956

Rojas, Fernando de, *La Celestina*. Editor: López-Ríos. Random House Mondadori, S. A., 2010. ISBN: 978-84-9908-927-0.

Rojas, Fernando de, DAMIANI, Bruno Mario (1991). *La Celestina*, Potomac, Md., U.S.A. : Digitalia. 1991, Scripta Humanistica, Vol. 80.

Russell, Peter E., *Temas de „La Celestina“ y otros estudios*. Pérez E. 1. Edice. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hnos., S. A., 1978. ISBN: 84 344 8337 8

Sánchez Fernández, Juan A. (2012). *La tesitura de La Celestina*. Vydání 1. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1918-7.

Severin, Dorothy Sherman. “Celestina and the magical empowerment of women.” *Celestinesca*, vol. 17, no. 2, 1993, str. 9–28., dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44282987>